

<https://helda.helsinki.fi>

Ideoita ja iloa monilukutaidon edistämiseen teema- ja juhlapäivinä

Valkonen, Satu

Helsingin yliopisto
2018

Valkonen , S 2018 , Ideoita ja iloa monilukutaidon edistämiseen teema- ja juhlapäivinä .

Helsingin yliopisto , Helsinki . <

<https://drive.google.com/file/d/1yqMuUWYcl1E-PeHUopg2Ld6Mud1ZNRBj/view> >

<http://hdl.handle.net/10138/234815>

---

unspecified
publishedVersion

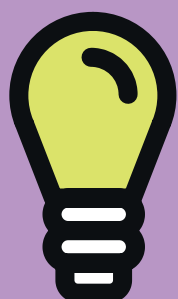

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON EDISTÄMISEEN TEEMA- JA JUHLAPÄIVINÄ

Teksti: Satu Valkonen

Kiitos: Kristiina Kumpulainen & Anna Mikkola

Taitto: Mari Keso / Mainostoimisto Muikku

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

www.monilukutaito.com

Sisällys

KEVÄTLUKUKAUSI

J.L. Runebergin päivä 5.2.....	5
Saamelaisten kansallispäivä 6.2.....	6
Kansainvälinen Safer Internet Day 13.2.....	7
Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden päivä 20.2.....	9
Kansainvälinen äidinkielen päivä 21.2.....	11
Kalevalan päivä, suomalaisen kulttuurin päivä 28.2.....	12
Minna Canthin päivä, tasa-arvon päivä 19.3.....	14
Rasismin vastainen päivä 21.3.....	15
Kansainvälinen lastenkirjan päivä 2.4.....	17
Kansainvälinen romanipäivä, romaniväestön ja -kulttuurin teemapäivä, 8.4.....	18
Mikael Agricolan päivä, suomen kielen päivä 9.4.....	20
Maaailman kirjan päivä 23.4.....	21
Eurooppa-päivä 9.5.....	23
J.V. Snellmanin päivä, suomalaisuuden päivä 12.5.....	24
Kansainvälinen kulttuurisen moninaisuuden päivä 21.5.....	26

SYYSLUKUKAUSI

Lukutaitopäivä 8.9.....	29
Rauhan päivä 21.9.....	30
Miina Sillanpään päivä, kansalaisvaikuttamisen päivä 1.10.....	32
Aleksis Kiven päivä, suomalaisen kirjallisuuden päivä 10.10.....	33
Lapsen oikeuksien päivä 20.11.....	35
Ruotsalaisuuden päivä, svenska dagen 6.11.....	36
Ihmisoikeuksien päivä 10.12.....	38
Jean Sibeliuksen päivä, suomalaisen musiikin päivä 8.12..	40

Johdanto

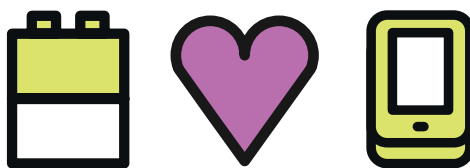
Tässä oppaassa esitellään ideoita monilukutaidon edistämiseen osana Suomessa vietettäviä teema- ja juhlapäiviä. Opas tarjoaa tietoa päivän merkityksestä sekä toimintavinkkejä ja perusteluja monilukutaitoa kehittäviin tehtäviin.

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Monilukutaito liittyy vahvasti luovaan ja kriittiseen ajatteluun ja digiajan oppimiseen. Monilukutaidon edistämisen tavoitteena on tukea lapsen valmiuksia

- hankkia ja käsitellä erilaisia tekstejä monipuolisesti
- arvioida ja arvottaa monenlaisia sisältöjä
- tulkita moninaisten viestien tarkoituksia
- tuottaa, välittää ja esittää viestejä monin eri tavoin ja tekniikoin

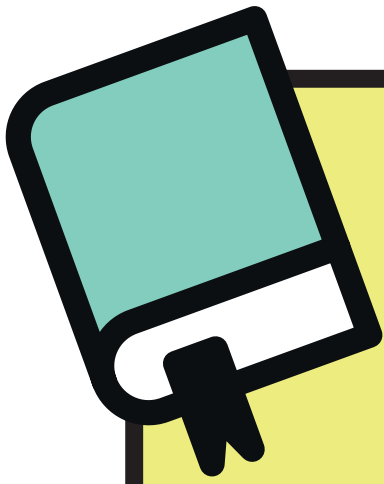
Oppaan tarkoituksena on innostaa kasvattajia tuottamaan yhdessä lasten kanssa sisältöjä, jotka auttavat lapsia jäsentämään monimuotoista maailmaa sekä tutustumaan suomalaiseen historiaan ja kulttuuriin vaikuttaneiden henkilöiden tarinoihin. Lisää teema- ja juhlapäiviä löytyy erilaisista tapahtumakalentereista – yhdistele ideoita rohkeasti ja sovelle vinkkejä myös muiden teemojen käsittelyyn yhdessä lasten kanssa.

Toimintaideoita voidaan toteuttaa varhaiskasvatuksen ja esi- ja alkuopetuksen lisäksi kerhoissa, perhepäivähoidossa sekä kirjastoissa ja museoissa. Toimintaideat kannattaa aina mukauttaa lapsen ja lapsiryhmän mukaan lasten kiinnostuksen kohteet ja tarpeet huomioiden. Materiaali tarjoaa myös vinkkejä yhteiseen tekemiseen kodeissa lapsen monilukutaitoa edistäen.

KEVÄTLUKUKAUSI

J.L. Runebergin päivä 5.2.

Johan Ludvig Runeberg oli runoilija, toimittaja ja opettaja. Runebergia pidetään Suomen kansallisrunoilijana. Hän on sanoittanut Maamme-laulun ja vaikuttanut kirjallisella tuotannollaan suomalaisen kansallisidentiteetin muodostumiseen. Runebergin päivänä on tapana syödä runebergintorttuja.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

Taipumukset ja kiinnostus ohjaavat lapsen itseilmaisua ja monilukutaidon kehittymistä. Eri-laisilla työskentelytavoilla onkin tärkeä merkitys omien näkemysten esittämisessä ja monilukutaidon harjaannuttamisessa. Lapsen tapoja käsitteellistää ja ymmärtää maailmaa tuetaan tavoitteellisesti rohkaisemalla lasta kokeilemaan uutta sekä kannustamalla häntä tutustumaan vieraampiin työskentelytapoihin.

- **Tekstit ovat aina tuotettu tietyssä ajassa ja kulttuurissa. Niiden historiallisten kytkösten ymmärtäminen avaa mahdollisuuksia käsittää tekstien välittämiä arvoja ja asenteita.** Ajanmukaistakaa Runebergin tekstejä. Voitte valita muutaman tekstin tarkempaan tarkasteluun tai keskittyä esimerkiksi yhden runon viestien tulkintaan. Miten ymmärrettävää runojen ja muiden tekstien kirjoituskieli on? Miksi Runeberg kirjoitti ruotsiksi? Mitä Runeberg on pyrkinyt teksteillään sanomaan? Yhteiset keskustelut runon tarkoituksesta pohjustavat lapsia tuottamaan aiheesta omia tekstejä. Voitte myös ajanmukaistaa Maamme –laulua sanoittamalla ja sovittamalla sitä uudelleen.
- **Tehokas tiedonhaku edellyttää tiedon etsimistä valikoiden ja vertaillen ja tiedon luotettavuuden kriittistä arvioimista.** Leikkikää salapoliiseja ja selvittäkää, kuka onkaan luonut runebergintorttujen reseptin. Voitte tutustua myös muutoin Runebergin elämään ja kirjata ylös mielenkiintoisia kysymyksiä, joita ehdotetaan muiden selvitettäväksi.
- **Runot ohjaavat lasta kuvitteellisen ja toden äärelle ja tarjoavat mahdollisuuksia lapsen ihmettelulle ja oivalluksille.** Lapset nauttivat runojen soinnista ja erilaisista ään-teistä. Tulkitkaa runojen merkityksiä käsitellen myös toden ja ei-toden ulottuvuutta. Runojen tarkastelussa voidaan lähteä yksittäisten sanojen tarkoituksista ja edetä sitten laajempiin kokonaisuuksiin. Runoihin tutustuttaessa voidaan myös kehittää sanoille omanlaisia merkityksiä. Mikä runossa vaikuttaa olevan keksittyä, että mikä totta? Mistä tietää, millaiset viittaukset liittyvät runoilijan mielikuvitukseen?
- **Kaksi- ja kolmiulotteisen ilmaisun avulla lapsi harjoittelee tilallisuuden hahmottamista.** Tutustukaa verkossa Runebergin kotitaloon, joka toimii tällä hetkellä museona. Piirtäkää, rakentakaa tai toteuttakaa perinteisin ja/tai tietoteknisin sovelluksin kodista jäljennös. Syvennykää myös tutkailemaan tuon ajan elämää ja miettikää, miten elämäntapa ilmenee niissä valinnoissa, joita Runebergin kodissa tehtiin vaikkapa sisustuksessa tai keittiön suunnittelussa.

- Monenlaiseen lastenkirjallisuuteen kuten satuihin, kertomuksiin ja lapsille tarkoitettuihin tietoteksteihin perehtyminen harjoittaa lapsen kuuntelun taitoja ja luetun ymmärrystä. Vierailkaa kirjastossa ja lainatkaa Runebergistä kertovia lastenkirjoja tai lasten runokirjoja, joissa hänen tekstejään on julkaistu. Tutustukaa kirjallisuuden avulla Runebergin elämään ja tuotantoon. Kannusta lapsia kertomaan omin sanoin Runebergin elämästä. Miten muuten lapset voivat kuvata Runebergin elämänvaiheita?

Saamelaisten kansallispäivä 26.3.

Saamelaiset ovat Euroopan pohjoisin ja Pohjoismaiden ainoa alkuperäiskansa. Suomessa puhutaan kolmea saamen kieltä: pohjoissaamea, inarinsaamea ja koltansaamea, jotka ovat virallisia kieliä saamelaisten kotiseutualueella. Saamelaisten kansallispäivää on vietetty virallisesti ensimmäistä kertaa vuonna 2004. Kansallispäivän ajankohta määräytyy ensimmäisen pohjoismaisen saamelaiskokouksen mukaan. Saamelaisia asuu neljän valtion alueella: Norjassa, Ruotsissa, Suomessa ja Venäjällä. Saamelaisilla on oma historia, kieli ja kulttuuri, elinkeino, elämäntapa ja identiteetti.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

Omien erilaisten tekstien tuottaminen on oiva tapa pureutua monilukutaidon moniin ulottuvuuksiin. Kun tehtävään perehdytään huolella, suunnitellaan ja ideoidaan, hyödynnetään monia eri välineitä ja arvioidaan toteutusta, saadaan hyvä kokonaiskäsitys siitä, millaisista työvaiheista esimerkiksi valmis mediatuotos koostuu.

- **Monilukutaitoa edistää, että tietoa välitetään monin eri tavoin ja välinein lapsen osallisuutta tukien.** Kootkaa moniaistinen saamelaisnäyttely. Kerätkää saamelaisuuteen liittyviä asioita, joihin lapset voivat tutustua aikuisen ohjauksessa. Kiinnittäkää huomiota siihen, että näyttelyssä olevat asiat tarjoavat lapselle mahdollisuuksia omaehtoiseen kokeiluun ja mukavaan yhteiseen tekemiseen. Näyttelyn voi järjestää esimerkiksi erilaisiksi monilukutaidon pisteiksi: valmista yhteen pisteeseen kuvallinen diashow, aseta toiseen kuvakirjoja ja kolmanteen vaikkapa perinteisiä saamelaisia tuotteita tai niiden kuvia.
- **Saamelaiseen kulttuuriperinteeseen tutustuminen tarjoaa mahdollisuuksia vahvistaa kieli- ja kulttuuritietoisuutta.** Kuunnelkaa saamelaisten tuottamaa musiikkia ja tallentakaa musiikkiesitysten nostattamat tunnelmat ja ajatukset maalaten käyttäen väreinä Saamen lipun värejä punaista, sinistä, vihreää ja keltaista. Lipun punainen väri merkit-

see aurinkoa, sininen kuuta; vihreä ja keltainen väri tulevat puolestaan saamen kansallispuvusta. Millaisia ajatuksia musiikki herätti lapsissa? Millaisia tunnelmia maalauksista on tavoitettavissa?

- **Monipuoliset työskentelytavat ovat monilukutaidon ytimessä ja niitä eri tavoin hyödyntäen lapsi oppii nykytekstien monikanavaisuudesta.** Luokaa saamelainen kylä ilmaisun monia muotoja käyttäen. Tutkikaa saamelaisuutta ja keskittykää lapsia kiinnostaviin asioihin. Voitte vaikka verrata perinteistä saamelaista elämäntapaa kaupunkilaiseen, mitä eroja löysitte, entä mitä samaa? Miettikää myös, miten haluatte toteuttaa kylän: piirtäen ja maalaten paperille, askarrellen ja rakennellen vai pelkästään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia hyödyntäen.
- **Monilukutaitoinen osaa tulkita ympäristöstään viestejä, jotka on tuotettu moninaisin tavoin sekä kykenee tunnistamaan erilaisten tekstien kulttuurisia viittauksia.** Sámi gákti eli saamenpuku on tunnistettavin saamelaisuuteen kuuluva asia ja sen käyttöön liittyy kulttuurisia normeja ja eettisiä periaatteita. Saamenpuku viestii mm. kantajansa sukupuolesta, kotiseudusta, suvusta ja siviilisäädystä. Tutkailkaa saamenpukuja ja pohdika, mitä puku viestii ja miten. Havainnoikaa vaatteittanne - mitä ne kertovat teistä? Yrittäkää arvata! Suunnitelkaa sitten vaatetus, joka viestii asioista, joista pidätte ja jotka koette tärkeiksi - miten suunniteltu puku välittää mieltymyksiänne?

Kansainvälinen Safer Internet Day 13.2.

Safer Internet -päivää vietetään helmikuun toisella viikolla yli 100 maassa. Suomessa päivää vietetään osana Mediataitoviikkoa. Viikon aikana järjestetään paljon valtakunnallisia ja paikallisia tapahtumia, joiden tavoitteena on vahvistaa lasten mediataitoja sekä lisätä aikuisten valmiuksia mediakasvatuksen toteuttamiseen.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

Media on sekä oppimisen väline että oppimisen kohde. Lapset oppivat mediasta parhaiten yhdessä läheisten ihmisten kanssa: tutustuminen tieto- ja viestintäteknologisiin laitteisiin sekä mediasisältöihin edistävät lasten ajattelun ja oppimisen taitoja sekä monilukutaitoa. On tärkeää, että lapsella on aikaa pysähtyä ihmettelemään kohtaamiaan mediasisältöjä ja mahdollisuus heittäytyä pohdiskeluihin aikuisen kanssa silloin kun sisällöt herättävät kysymyksiä. Eri-alaisten medialaitteiden ja -sisältöjen hyödyntäminen, käsittely ja oma tuottaminen vahvistavat lapsen omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten näkyväksi tekemistä ja mediailmaisua.

- **Lapsen ajattelun ja tunne-elämän taidot vahvistuvat yhdessä juteltaessa ja leikkiessä.** Mikä satu, kuunnelma, televisio-ohjelma, elokuva, videoklippi tai digitaalinen peli on lapsen suosikki? Millaisia hahmoja tarinassa on? Mitä tarinassa tapahtuu? Lapsen käsitystä tarinan hahmoista ja tapahtumista voidaan syventää yhteisillä keskusteluilla. Yhteiset juttelut tuottavat myös aikuiselle arvokasta tietoa lapsen tavasta käsittää mediassa kuvattuja tapahtumia. Heittäytyä yhdessä leikkiin, joka johdattaa suosikkiahmot uusien seikkailujen äärelle.
- **Lasten suosimien mediasisältöjen todenperäisyyden arvioiminen kehittää kriittistä medialukutaitoa.** Mitkä televisio-ohjelmien tai elokuvien hahmot ovat todellisia? Mikä on mahdollista? Mistä tietää mikä on totta ja mikä tarua? Ohjaa lapsia pohtimaan tapoja, joilla ohjelmien ja elokuvien tapahtumia rakennetaan. Kiinnittäkää huomiota hahmojen ulkonäköön ja ominaisuuksiin, äänimaailmaan ja valaistukseen sekä lavasteisiin.
- **Videopuhelun avulla voi tutustua tieto- ja viestintäteknologiaan ja rikastaa kielellistä vuorovaikutusta.** Soittakaa videopuhelu kaukana asuvalle sukulaiselle, tuttavalle tai vaikkapa toiseen päiväkotiin tai kouluun. Yhteydenpito on helppoa ja monia maksuttomia sovelluksia on tarjolla. Videopuhelun aikana kuulumisia voi kertoa sanoin, ilmein ja elein sekä esittelemällä yhdessä tehtyjä asioita.
- **Erilaiset kokeilut mediaympäristöissä ja itse tehtyjen tuotosten arvioiminen kehittävät ymmärrystä median toiminnan logiikasta ja sisällön tuotannosta.** Miten eri tekniikoin ja kerronnan keinoin tarinoita tuotetaan eri mediaympäristöissä? Testatkaa tieto- ja viestintäteknisten laitteiden erilaisia kuvakulmia, tehosteita ja muokausmahdollisuuksia. Leikkisät kokeilut ja erilaisten sovellusten hyödyntäminen auttavat irrottautumaan arkielämän realiteeteista ja luomaan tapahtumia, jotka ovat tavallisessa elämässä mahdollittomia. Hassutelkaa kuvakokojen ja mittasuhteiden kanssa, kulkekaa läpi seinien ja laittakaa lapset lentämään!
- **Mainosten vaikutustapoihin, tehokeinoihin ja ilmaisuun perehtyminen opastaa tunnistamaan mainonnan välittämiä arvoja ja asenteita.** Tutustukaa erilaisiin mainoskuviin ja –videoihin ja pohtikaa yhdessä, millä tavoin tuotteita, palveluita ja aatteita pyritään myymään kuluttajille. Ottakaa pienryhmissä kuvia tai tehkää lyhyt video koostaaksenne houkutteleva mielikuvien kokonaisuus. Tuotos voi olla liioitteleva ja hullunkurinen. Lisätkää valmiisiin kuviin tai videoihin mainoslauseita, muokatkaa värejä ja valotusta ja keksikää asioille täysin uusia käyttötarkoituksia. Kenen mainos oli houkuttelevin, miksi?

Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden päivä 20.2.

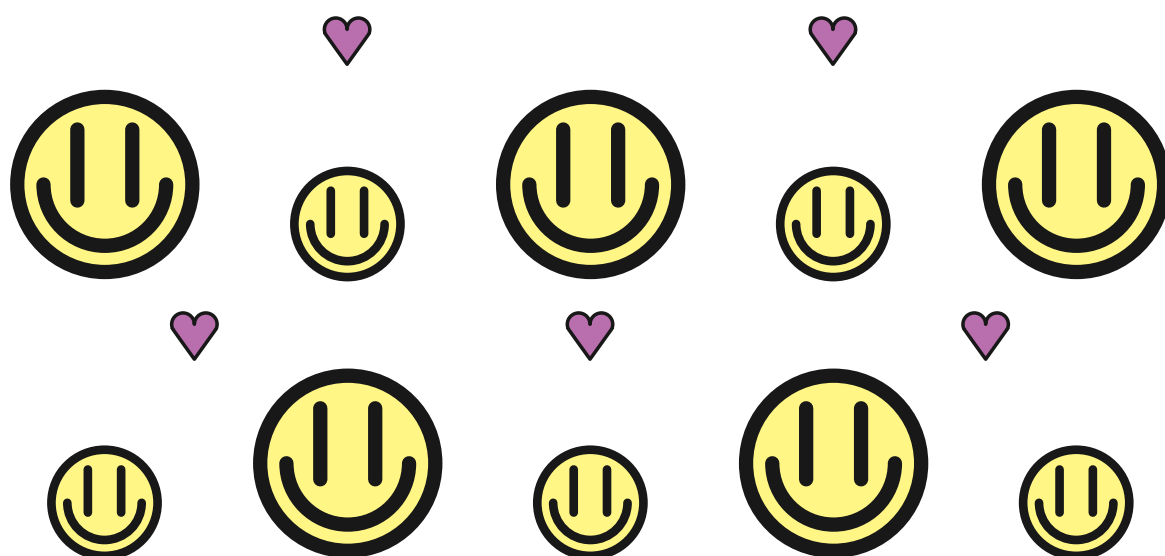
Kansainvälistä sosiaalisen oikeuden päivää on vietetty vuodesta 2007. Sosiaalisen oikeudenmukaisuuteen liittyvät tiiviisti yritykset purkaa sukupuoleen, ikään, etnisyyteen, uskontoon, kulttuuriin tai vammaisuuteen liittyviä epäkohtia. Sosiaalisella oikeudenmukaisuudella viitataan yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen eli yhteisvastuuseen, solidaarisuuteen: kaikilla ihmisillä on vastuu toisten hyvinvoinnista, jokainen voi omalta osaltaan edistää oikeuksien toteutumista.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

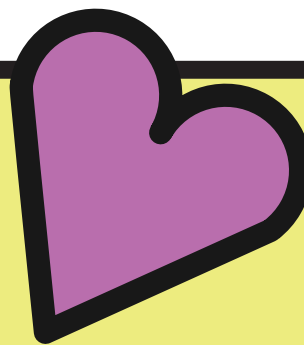
Sosiaaliseen oikeudenmukaisuuden teemaa voidaan lasten kanssa lähestyä reiluuden ja hyvän kaveruuden näkökulmasta. Monilukutaitoinen osaa viestiä ja toimia arvostavasti kulttuurisesti moninaisten viestien maailmassa. Monilukutaidossa yksi keskeinen ulottuvuus on tekstien motiivien eli tarkoituksien ymmärtäminen: millaiset seikat vaikuttavat tekstin tuottamisen taustalla ja millaisia pyrkimyksiä tekstillä on. Tekstin - olkoon se kirjoitettu teksti, symboli, kuvallinen tuotos tai audiovisuaalinen kokonaisuus - tuottamisen lähtökohtien tunteminen auttaa lasta arvioimaan tekstien sosiaalista oikeudenmukaisuutta edistäviä ja ehkäiseviä viittauksia.

- **Vastavuoroisuuden harjoittelu vahvistaa lapsen sosiaalisia- ja tunnetaitoja, jolle arvostava vuorovaikutus rakentuu.** Leikkikää yhdessä erilaisia piirileikkejä, joissa lapset tervehtivät toisiaan vuorotellen eri tervehtimisilmaisuja käyttäen. Lasten kanssa voidaan myös kuunnella tervehtimislauluja ja opetella eri kielisiä tervehdyksiä, joita voidaan yhdistää leikkiin.
- **Asioiden nimeäminen ja ilmiöiden sanoittaminen tarjoavat mahdollisuuksia ympäröivän maailman hahmottamiseen ja käsitteellistämiseen. Tämä rikastaa myös lapsen omaa ilmaisua.** Pohtikaa, millainen on kiva kaveri. Hyödynnä lasten kanssa kehollista ilmaisua, kuvia sekä ilmeitä ja eleitä ja tue lapsia sanallisessa ilmaisussa. Miten kiva kaveri toimii ja miten hän ei käyttäydy? Miltä kiva kaveruus tuntuu? Kerro se sanoin, valokuvaa tai näyttele.
- **Ilmiöiden esittäminen graafisesti vahvistaa lapsen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä.** Koostakaa yhdessä ihmisoikeusdiagrammi. Tutustukaa erilaisiin diagrammeihin eri tietolähteiden avulla. Millaisia erilaisia diagrammoja on olemassa? Mitä niiden avulla voidaan kertoa? Perehtykää sosiaalisen oikeudenmukaisuuden teemaan käsittelemällä sitä lapselle tutuun arkisiin esimerkeihin kuten oikeus turvallisuuteen, perheeseen, opetukseen ja omaisuuteen. Kuvatkaa lapsille tärkeitä oikeuksia visuaalisesti piirtämällä, valokuvaamalla tai hyödyntämällä verkon kuvahakua. Millaisiin suhteisiin visualisoinnit voidaan järjestää? Millainen on kunkin oma ihmisoikeusdiagrammi, entä ryhmän yhteinen?

- **Tutustumalla symbolien kieleen ja tuottamalla omia symboleja harjaannutaan tulkitsemaan visuaalista kulttuuria.** Tehkää ihmisoikeussymboli. Tutustukaa verkon kuvahaun avulla sosiaalisen oikeudenmukaisuuden teemaan. Voitte testailla erilaisten hakuehtojen tuloksia ja ideoida itsellenne oman symbolin. Tehtävässä kannattaa hyödyntää moninaisia ilmaisun keinoja ja kokeilla rohkeasti eri tekniikoita. Asettakaa symbolit esille muistuttamaan jokaisen vastuusta edistää sosiaalista oikeudenmukaisuutta.
- **Pelillisen materiaalin tuottaminen ja sisällön kehittäminen vahvistavat lapsen itseilmaisua, luovuutta, syy-seuraus ajattelun kehittymistä ja ongelmanratkaisua.** Valmistakaa jokaisen lapsen käyttöön pelikortti, joissa seikkailee omanlaisensa kuvitteellinen hahmo. Soveltakaa monenlaisia ilmaisun tapoja ja niiden yhdistelmiä korttien teossa. Lasten omat kuvat, piirroksot ja lehtileikkeet voivat toimia korttien pohjana - hahmojen ulkoasun ideoinnissa on lupa hullutella. Tarinoikaa sitten yhdessä hahmoille henkilöhistoriat. Kasvattaja voi auttaa kuvitteellisten elämäntarinoiden kehittämisessä tarkentavien kysymysten avulla kuten millainen lapsuus hahmolla on ollut, mitä hän tekee arkisin ja millainen perhe hänellä on. Myös henkilön tunne-elämää on hyvä pohtia kuten mikä hahmoa pelottaa, mistä hän tulee iloiseksi ja miten luottavaisesti hän suhtautuu tulevaisuuteen. Peli aloitetaan asettautumalla riviin ja esittämällä kortin haltijoille erilaisia sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen liittyviä väitteitä, esimerkiksi "Käyt työssä ja saat palkkaa, jonka käytöstä voit itse päättää", "Sinulla on mukava koti, jossa koet olevasi turvassa". Jos lapsen pelikortissa oleva roolihahmo on samaa mieltä väitteen kanssa, lapsi ottaa askeleen eteenpäin. Purkakaa tehtävä lopuksi tarkastelemalla sitä, miten sijoituitte tilaan: ovatko lapset eri puolella tilaa, yhdessä supussa vai onko joitain, jotka ovat asettuneet selvästi erilleen muusta ryhmästä? Tuntuiko lapsista siltä, että heidän roolihahmonsa oikeuksia loukataan? Keskustelkaa, mitä epäkohdille voidaan tehdä.
- **Uutisten tuottaminen itseä kiinnostavista aiheista motivoi tiedonvälitykseen ja harjaannuttaa lähdekriittiseen tiedonhankintaan, tiedon yhdistämiseen ja muokkaamiseen sekä tiedon vastuulliseen esittämiseen.** Koostakaa uutisia joko itse mielikuvittelemalla tai hyödyntämällä materiaalia ajankohtaisesta uutisoinnista ihmisoikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Pohtikaa pienryhmissä, miten uutisten tapahtumat vaikuttavat ihmisen ja hänen yhteisönsä elämään ja keskustelkaa sitten aiheesta kasvattajan johdolla. Tuottakaa sitten pienryhmissä uutislähetys hyödyntäen mahdollisimman paljon eri tekniikoita. Lopullinen muille esitettävä tuotos voi olla esimerkiksi radio-, lehti-, verkko- tai televisiouutinen.

Kansainvälinen äidinkielen päivä 21.2.

Päivää vietetään kielellisen moninaisuuden ja monikielisen opetuksen kunniaksi. Päivän tarkoituksena on edistää monikielisyyttä ja kestäväää tulevaisuutta. Päivä muistuttaa oman äidinkielen merkityksestä perusluku-, kirjoitus- ja laskutaidon kehittämisessä.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

Peruslukutaidon pohjaa voidaan vahvistaa tunnistamalla äänteitä ja kirjaimia sekä hahmottamalla kirjainten ulkoasua. Monenlaisiin teksteihin tutustutaan rikkaan ilmaisun avulla ja erilaisia tekniikoita kokeillen. Myös musiikki vahvistaa puhe- ja lukiopetusta ja harjoittaa kuulotarkkuutta, jolla on merkitystä äidinkielen ja kielen oppimisessa. Kielelliseen moninaisuuteen voidaan taas tutustua perehtymällä lapsiryhmässä puhuttuihin kieliin ja harjoittelemalla eri kielillä lyhyitä ilmaisuja. Lisäksi voidaan hyödyntää tarinoita, jotka käsittelevät erikielisyyttä tai jotka ovat kirjoitettu eri kielillä. Eri kieliin voidaan tutustua myös vaikka kirjastovierailuiden tai internetin käännöspalveluiden avulla.

- **Musiikki hyödyttää vieraiden kielten kuullun ymmärtämistä ja lausumista.** Tutustukaa suomalaisen musiikkikulttuurin rinnalla eri kulttuureissa tuotettuun musiikkiin - keskittykää rytmiin, melodiaan ja sanoituksiin ja ilmaiskaa itseänne musiikin tahtiin. Mitä sanoja kuulitte, mitä ymmärsitte? Entä mitä sanat voisivatkaan tarkoittaa? Miltä lapsista tuntui liikkuu musiikin tahdissa? Puntaroikaa millaisia eroja ja yhtäläisyyksiä suomalaisessa musiikkiperinteessä on muihin tutustumienne musiikkikulttuureihin verrattuna.
- **Runot edistävät kielen rytmin ja rakenteen hahmottamista. Niiden avulla opitaan myös tekstien tulkitsemisen taitoja.** Tuottakaa runoihin äänimaailma. Hyödyntäkää valmiita runoja tai muita tekstejä, joissa on monipuolisesti kuvauksia äänistä ja tuottakaa itse äänet tekstin taustalle. Ääniä voi tuottaa kehonsoittimilla, instrumenteilla tai digitaalisilla sovelluksilla. Voitte myös tallentaa itse tuotetut äänet ja yhdistää ne käyttämäänne tekstiin.
- **Oman nimen lukemista ja kirjoittamista harjoitellaan leikillisesti.** Muotoilkaa kehoitanne kirjaimia. Jaa lapset pienryhmiin ja pyydä heitä muodostamaan kirjaimia, joita heidän nimissään on. Saavatko lapset muodostettua yhdessä jokaisen ryhmäläisen nimen? Voit myös piilottaa lasten nimissä olevia kirjaimia sovitulle alueelle ja pyytää lapsia etsimään oman nimensä kirjaimet. Osataanko kirjaimista muodostaa lopulta oma nimi? Oman nimen kirjaimia voidaan myös etsiä mainos- ja aikakauslehdistä ja tehdä niistä oma nimitaulu. Nimitaulun työstämisestä voidaan jatkaa tieto- ja viestintätekniologian keinoja soveltaen. Tehtävien yhteydessä kannattaa myös käydä keskustelua nimen merkityksestä, yleisyydestä sekä nimen mahdollisista muun kielisistä vastineista.

Lasten nimien kirjaimia voidaan muodostaa myös pienistä esineistä kuten pikkukivistä, lumipalloista, helmistä, makaroneista tai vaikkapa muovailemalla ja leipomalla.

- **Vieraskielisten tekstien tuottaminen ja niiden kulttuuristen taustojen tunnistaminen auttavat hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta.** Ohjaa pienryhmiä kokoamaan sanoja, tervehdyksiä ja sanontoja - esimerkiksi kiitos, anteeksi, hyvää päivää, hyvää ruokahalua, hyvää yötä, mitä kuuluu - ja kääntämään ilmaisuja mahdollisimman monille kielille. Jokaisella ryhmällä voi olla oma aihe ja sanojen kääntämisen jälkeen niistä voidaan työstää juliste seinälle. Rohkaise monipuoliseen ilmaisuun hyödyntäen myös teknologia-avusteisia oppimisympäristöjä, joissa kukin ryhmän jäsen voi osallistua tekemiseen itseään motivoivalla tavalla. Aseta julisteet kaikkien nähtäville muistuttamaan kielellisestä moninaisuudesta ja opettamaan lapsille vieraskielisiä ilmauksia.
- **Ympäristön kuvaaminen ja kuvien sanoittaminen vahvistavat lapsen mediailmaisua ja oman äidinkielen soveltamista. Kun kuvan asioita nimetään eri kielillä, myös ymmärrys monikielisyydestä lisääntyy.** Tehkää kuvasanakirja erilaisia tekniikoita soveltaen. Tallentakaa lähiympäristöstä valokuvaamalla tai piirtämällä jokin kokonaisuus, jonka yksityiskohtia nimeätte eri kielille. Voitte ottaa kuvan esimerkiksi leikkipuistosta tai välituntipihosta ja nimetä leikkivälineet eri kielillä tai kuvatkaa lounastarjotin ja harjoitella ruokailuun liittyvää sanastoa. Valmiit tuotokset voidaan tehdä julisteiksi seinille tai koostaa niistä ryhmän oma kuvasanakirja.

Kalevalan päivä, suomalaisen kulttuurin päivä 28.2.

Kalevalan päivä on suomalaisen kulttuurin päivä. Päivää vietetään helmikuun 28. päivä Kalevalan, Suomen kansalliseepoksen, kunniaksi, sillä tuona päivänä vuonna 1835 Elias Lönnrot kirjoitti Kalevalan ensimmäisen version esipuheen. Elias Lönnrot tallensi suomalaista kansanperinnettä kalevalaiseen runomittaan. Tätä aiemmin runot siirtyivät sukupolvelta toiselle suullisesti, yleensä laulaen ja kanteleella säestäen. Teos on inspiroinut useita taiteilijoita Suomessa ja kansainvälisesti. Kalevala on vaikuttanut vahvasti suomalaisen kansallisidentiteettiin.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

Monipuolinen tutustuminen Kalevalaan lisää lasten ymmärrystä kirjallisuudesta osana kulttuuria sekä perehdyttää suomalaiseen kieli- ja kulttuuri-identiteettiin. Kaunokirjallisten tekstien ohella taidekuvien, musiikin ja näytelmien tulkitseminen ja esittäminen edistävät monilukutaitoa.

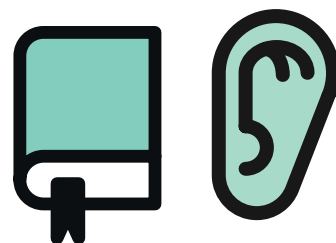
- **Taidekuvien tulkinta harjaannuttaa visuaalista lukutaitoa ja auttaa lasta sanallistamaan mielipiteitään toisten tuotoksista.** Tutustukaa Kalevala-aiheiseen taiteeseen museovierailulla tai virtuaalisella museovierailulla ”Taideteokset verkossa”. Kerro lapsille omin sanoin ja ikätasoisesti Kalevalan hahmoista ja tapahtumista. Tutkikaa tauluja ja teosten värimaailmaa. Innosta lapsia nimeämään teoksista asioita ja esineitä. Maalata sitten lasten kanssa isolle paperille taideteoksen tausta. Mitkä värit kuvastavat lasten mielestä taideteosten tunnelmaa? Miksi? Voitte liittää taustaan myöhemmin myös muita Kalevala-aiheisia tuotoksia.
- **Runot edistävät kielen rytmin, sävelkulun, painotusten ja taukojen oppimista ja edistävät opitun muistiin painamista.** Lukekaa lapsille Kalevalaisia runoja. Tarjoa lapsille mahdollisuutta säestää lausuntaa kanteella ja avusta tarvittaessa. Voitte myös tehdä omia sovituksia kalevalalaisista runoista.
- **Monipuolinen tiedon etsintä ja tiedon yhdisteleminen mielekkääksi kokonaisuudeksi yksin ja muiden kanssa vahvistavat monilukutaidon osaamista.** Tehkää lasten kanssa oma Kalevala. Tutustukaa kirjoihin ja verkkosivuihin, jotka käsittelevät Kalevalaa. Miten eri tavoin hahmoja on kuvattu, entä tapahtumia? Kerratkaa tapahtumat pääpiirteissään ja pureutukaa kerronnan ja kuvituksen keinoihin. Kehota lapsia piirtämään mieleenpainuvien kohtaus, jonka yhteyteen voitte kirjoittaa tarinan. Työstäkää irralliset piirrokset kuvauksineen kirjaksi, omaksi Kalevaksi, jossa myös lasten omilla kertomuksilla on paikkansa.
- **Kertomusten kuuntelu ja tapahtumien tarinointi tarjoavat mahdollisuuksia erilaisista teksteistä nauttimiseen ja oman sanallisen viestinnän kehittämiseen.** Tutustukaa Kalevalaan kirjojen, taideteosten, musiikin ja runojen avulla. Pyydä lapsia kertomaan omin sanoin heille vetovoimaisista tapahtumista. Lasten tarinat voidaan tallentaa äänitiedostona ja esittää kuunnelmana. Voitte myös tehdä esityksen Kalevalan hahmoista. Päättäkää, mitkä elämäntapahtumat esitätte ja miten – nyt on mahdollista mielikuvitella ja kuvata hahmon tarina piirrosanimaatiolla, itse tehdyllä näytelmällä, julisteella tai lauluesityksellä.

Voitte valita tuotosten aiheeksi myös muita kuin kalevalalaisia hahmoja, tutustukaa vaikkapa Kalevalan loitsuihin. Millaisia loitsuja Kalevalassa on ja mitä niillä pyrittiin saamaan aikaan? Millaisiin asioihin tämän päivän Suomessa haluaisit vaikuttaa? Ohjaa lapsia kertomaan myös oman tuotoksen synnystä.

- **Kuvallinen kerronta tarjoaa mahdollisuuksia ilmaista tunnelmia ja sävyjä ja oppia erilaisista tunneilmaisun tavoista.** Ryhmätyöskentelyssä jokaisella lapsella voi olla omanlaisensa rooli, joka harjaannuttaa lasta monilukutaitoiseksi toimijaksi. Tutustukaa Kalevalan innoittamiin taideteoksiin ja jäljentäkää oma versionne tapahtumista valokuvaan. Tarvitaanko kuvauksissa rekvisiittaa tai lavastusta? Miten kuvia voi jälkikäteen käsitellä oikean tunnelman luomiseksi?

Selvittäkää, miten eri tavoin Kalevalaa on hyödynnetty mainoksissa viime vuosina. Millaisen mainoksen kuvaisitte itse?

- **Tiedonhaku, tiedon arviointi ja arvottaminen tukevat kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä.** Tutustukaa eri tiedonhaun keinoin Elias Lönnrotin elämään. Mitä tiedonhaun tapoja lapset tietävät jo ennalta? Kirjatkaa keskeiset muistiinpanot ja esitelkää ne toisille. Löytyikö tiedoissa ristiriitaisuuksia? Miten tiedon luotettavuutta voidaan arvioida?

Minna Canthin päivä, tasa-arvon päivä 19.3.

Maaliskuun 19. päivänä kunnioitetaan yhteiskunnallista vaikuttajaa, kirjailijaa Minna Canthia. Päivää vietetään myös tasa-arvon kunniaksi, sillä Minna Canth edisti huomattavasti naisten asemaa 1800 -luvun Suomessa. Virallisena liputuspäivänä Canthin syntymäpäivä on ollut vuodesta 2007.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

Aikuisten kasvattajien malli luo perustaa monilukutaidon kehittymiselle ja myös sukupuoliroolien omaksumiselle. Pyrkimys sukupuolten tasa-arvoon ohjaa aikuista tekemään sellaisia kasvatuksellisia valintoja, joissa lasten sukupuoli ei määritä tapoja osallistua ja kokea osallisuutta. Sukupuolten tasa-arvon lisäksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia on vaalittava, jotta kasvatusyhteisö ei sulje ulkopuolelle lasten moninaisia perheitä. Tasa-arvo on arvo ja tavoite, jota toteutetaan arjen toiminnassa. Monilukutaidon edistämisen yhteydessä on tarkoituksenmukaista pohtia, miten sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät kasvatuksen arjessa.

- **Lapsella on oltava mahdollisuus rakentaa käsitystä itsestään oppijana, kehittää taitojaan ja tehdä valintoja sukupuolesta riippumatta.** Valitkaa sukupuolen moninaisuutta käsitteleviä tai sen tarkasteluun innoittavia tekstejä, jotka tarjoavat lapsille mahdollisuuksia tarinoista nauttimiseen. Esimerkiksi kirjat perheiden moninaisuudesta tai sadut, joissa perinteisiä sukupuolirooleja puretaan, muistuttavat päivän teemasta. Millaisia ominaisuuksia tyttöihin/poikiin liitetään ja mikä on tyypillistä toimintaa tytöille/pojille? Esitä tarinasta myös selkeitä kysymyksiä tai väitteitä, esimerkiksi voiko mielestäsi tyttö/poika käyttäytyä, pukeutua tai sanoa kuten tekstissä. Tue lapsia mielipiteidensä perustelussa ja opasta toista kunnioittavaan argumentointiin. Tarinoiden tulkinta yhdessä lasten kanssa edistää päivän tarkoitusta ja lapsen monilukutaidon kehittymistä.
- **Lasten omat kokemusmaailmat ja toimintaympäristö välineineen ja sisältöineen tarjoavat perustan monilukutaidon toteuttamiselle, jossa myös lapsen leikillä on keskeinen asema.** Ohjaa lapsia leikkimään kotileikkejä perinteisiä sukupuolirooleja purkaen. Keskustelkaa teemasta ennen leikin aloittamista, virikkeenä voidaan käyttää esimerkiksi humoristista suomalaista kansantarinaa ukosta eukon töissä. Ylläpitääkö vai purkaako tarina perinteisiä sukupuolirooleja? Videoi leikkihetket ja katsokaa ne yhdessä nostaen esiin sukupuolen tasa-arvoa koskevia kysymyksiä.

Lasten kotileikkejä voidaan tallentaa videoiden myös ennen päivän teeman käsittelyä ja sen jälkeen. Verratkaa, tapahtuiko lasten leikeissä muutoksia, mitä?

- **Tiedonhaku internetin hakukoneilla valottaa tiedonhaun nopeutta. Kokeilut eri hakukoneilla ja sanahakujen yhdistelmillä opettavat myös arvioimaan hakutulosten luotavuutta.** Kirjoita paperilapuille väittämiä liittyen Minna Canthin elämään, jotka ovat joko tosia tai epätosia. Kehota lapsia tarkastamaan verkkolähteiden avulla pitääkö tieto paikkaansa. Tiedon saatuaan aikuinen tarkastaa väitteen paikkansapitävyyden ja antaa lapselle uuden väitteen.

Tehtävän voi vaihtoehtoisesti toteuttaa myös niin, että aikuinen kertoo lapsille Minna Canthin elämästä, esittää väittämän lukemastaan ja lapset vastaavat kuulun ymmärryksensä perusteella.

- **Ajattelun taitoihin kytkeytyy taito hankkia ja arvioida tietoa. Kriittistä asennetta tarvitaan tiedonhaun lisäksi tiedon tulkinnassa ja tuottamisessa sekä tiedon arvottamisessa.** Tutustukaa Minna Canthin elämään pareittain tai pienryhmissä etukäteen valmisteltujen moninaisten tekstien avulla, jotka ovat koostettu lasta kiinnostavalla tavalla. Tekstit voivat olla lyhyitä faktatekstejä tai lauseenparsia, valokuvia tai videoita. Luokaa lyhyt esitys Minna Canthin elämänvaiheista.

Rasismin vastainen päivä 21.3.

Kansainvälistä päivää rotusyrjinnän poistamiseksi vietetään maaliskuun 21. päivä. Päivä aloittaa rasisminvastaisen viikon. Päivän ja teemaviikon aikana kampanjoidaan yhdenvertaisuuden ja moninaisuuden puolesta. Päivä muistuttaa siitä, että jokaisella on oikeus ihmisarvoiseen elämään ja syrjimättömyyteen.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

Monilukutaidon parissa työskennellessä lapsen sanavarastoa voidaan rikastaa ja tarjota käsitteitä, joilla lapsi luo merkityksiä omasta ympäristöstään. Monilukutaitoinen ihminen osaa kyseenalaistaa ja suhtautua kriittisesti erilaisiin tapoihin kuvata ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Eettisyys ja vastuullisuus ovat monilukutaitoon kytkeytyviä käsitteitä, jolla halutaan painottaa toiset huomioivan käyttäytymisen tärkeydestä moninaisten tekstien tulkinnassa, tuottamisessa ja arvottamisessa.

- **Lapselle arkisten asioiden ja ilmiöiden käsitteellistäminen ja niiden asettaminen uusiin yhteyksiin ja kokonaisuuksiin kehittävät lapsen ajattelua ja tarjoavat rakennusaineita identiteetin muotoilemiseen.** Tehkää isokokoinen puu, jossa on valokuvia lapsista ja tarinoita heidän henkilöhistoriasta. Aluksi kannattaa yhdessä pohtia, miten lapset haluavat tulla kuvatuksi ja toteuttaa kuvaus lapsen toiveet huomioiden. Haastatelkaa sitten lapsia ja jutelkaa lapselle tärkeistä asioista; voitte kirjata ylös esimerkiksi lapsen synnyinpaikan, äidinkielen, lempiruuan ja tärkeät juhlat. Tutkaillkaa yhdessä valmista puuta keskittyen kulttuuristen asioiden ja ilmiöiden nimeämiseen.
- **Kuvanlukutaidon vahvistaminen tarjoaa välineitä eritellä kuvien tarkoituksia ja tunnistaa, millä keinoin kuva vaikuttaa. Taito havainnoida kuvien kulttuurisidonnaisia merkityksiä tarjoaa välineen käsitellä myös rotusyrjintään kytkeytyviä ajatusmalleja.** Perehtykää lasten kanssa erilaisiin teksteihin (kuvakirjat, lehdet, audiovisuaaliset sisällöt, taidemaalaukset), jotka tarjoavat lapsille käsitteitä rasismiin ja rodullistamisen käsitteeseen. Kirjavinkkejä voit etsiä esim. hakusanoilla ”*moninaisuus lasten kirjat*”. Tutkikaa yhdessä, millaisia ihmisiä kuvissa esiintyy. Entä millaisten ihmisten kuvia lehdistä oli vaikea löytää? Miten lapset käsitteellistävät erilaisuutta?
- **Moninaisiin kulttuuriin teksteihin voidaan lukea myös eleet ja ilmeet, joiden tulkitseminen on edellytys ympäröivän maailman ymmärtämiselle ja kulttuurisen monimuotoisuuden hahmottamiselle.** Etsikää ilmeikkäitä kuvia ihmiskasvoista aikakauslehdistä ja mainoslehtisistä. Vaihtoehtoisesti voitte hyödyntää verkon kuvahakua ja koostaa kuvista vaikkapa diaesityksen. Tutkaillkaa ilmeitä ja eleitä ja pohdikaa, mikä tunne kuvan taustalla mahtaa olla. Oliko tunnetiloja helppo tulkita? Jäljitellään sen jälkeen pareittain kuvien tunnelmaa, valokuvatkaa ilmeenne ja päättäkää tehtävä vertaamalla valokuvia alkuperäisiin kuviin. Ovatko ilmeet ja eleet samankaltaisia kuin alkuperäisissä kuvissa. Millaisia tunteita nimesitte?
- **Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito ja siksi lapsen on arvokasta oppia kansallisuuteen ja etnisyyteen liittyvää käsitteistöä, joka ei loukkaa minkään ihmisryhmän oikeuksia.** Valitse elokuva tai televisio-ohjelma, joka käsittelee ulkopuolisuutta ja/tai syrjintää lapselle helposti ymmärrettävällä tavalla. Orien-toitukaa aiheeseen miettimällä yhteisesti rasmin vastaisen viikon tavoitteita. Ohjaa keskustelua elokuvan/televisio-ohjelman katsomisen jälkeen tarkentavin kysymyksin, esim. kuka joutui ulkopuolelle ja miksi, millaisin kerronnan ja kuvallisin keinoin ulkopuolisuutta kuvattiin ja millaisiin tapahtumiin ulkopuolelle jäänyt joutui, entä mihin hän pääsi? Voitte syventää työskentelyä kertomalla ja/tai kuvaamalla ulkopuolisuutta käsitteleviä kohtauksia siten, että tarjoatte tilanteisiin kestävä ja ihmisoikeuksia kunnioittavan ratkaisun.
- **Kokeilut erilaisissa mediatoimijan rooleissa toimimisessa sekä mahdollisuuksien tarjoaminen erilaisten tuotosten tekemiseen edistävät yhteistoiminnan taitoja.** Tehkää videohaastatteluita päivän teemasta siten, että osa lapsista on ensin reporttereita ja osa haastateltavia ja vaihtakaa sitten rooleja. Purkakaa aluksi lapselle abstraktit vapauden ja yhdenvertaisuuden käsitteet ja pohdikaa, millaisin lapselle tutuin käsittein ja kysymyksin asiaa voidaan käsitellä.

Kansainvälinen lastenkirjan päivä 2.4.

Kansainvälistä lastenkirjan päivää on vietetty vuodesta 1967. Päivän vietto huhtikuun toisena päivänä perustuu lastenkirjailija Hans Christian Andersenin syntymäpäivään. Päivän tarkoituksena on innostaa lapsia lukemaan ja nostaa esiin lastenkirjoja eri puolelta maailmaa. Vuosittain lastenkirjapäivälle valitaan viesti, joka painottaa lukemisen iloa.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

Ikäkaudelle sopivien kirjaesittelyiden avulla lapsia voidaan innostaa kirjojen tutkimiseen ja lukemiseen sekä tarjota elämyksiä lapsen ilmaisua ja mielikuvitusta rikastaen. Monilukutaidon yhteydessä on painotettu lasten mahdollisuuksia nauttia erilaisista teksteistä. Monipuolinen työskentely tekstien parissa auttaa keskittymään ja kannustaa analysoimaan tarinoiden tapahtumia.

- **Kuvanlukutaito alkaa kehittyä jo varhain ennen kirjoitetun kielen lukutaitoa ja luo perustaa peruslukutaidon kehittymiselle.** Kokoa lasten tutkittavaksi erilaisia kirjoja. Kiinnitä huomiota kuvituksen selkeyteen ja värimaailmaan, jotta kaikenikäiset lapset saavat mukavan kirjakokemuksen niin omaehtoisesti ja itsenäisesti toimien kuin läheisen aikuisen kanssa jaettuna.
- **Kuullun ymmärtäminen vahvistaa luetun ymmärtämisen taitoja.** Lue lapselle eläytyen ja kertomuksen äänimaailmaa jäljitellen. Kertomuksen tapahtumien ymmärtämistä helpottaa, kun kertojaääni vaihtelee äänen painoa ja sävyä hahmojen ja tilanteiden mukaan. Kirjan äänimaailmaa voidaan jäljitellä itse tuotetuin äänin, kehosoittimien avulla tai ennalta valituin esinein.
- **Intoa lukemiseen kasvattaa mahdollisuudet jatkojalostaa itse tarinoita.** Lue lapsille eri maista peräisin olevia satuja, joiden tarinoita he voivat itse kuvittaa. Soveltakaa kuvituksen luomisessa monia erilaisia tekniikoita. Kuvituksen avulla luettua tarinaa voi muistella ja tarinan kertoa omin sanoin. Vertailkaa myös kuvituksianne, miten ne kuvastavat sadun kulttuurisia lähtökohtia?
- **Tekstien käsittely yhteisesti ja tarinan variointi ja esittäminen monimuotoisesti vahvistavat yhteistoiminnallisuutta ja lapsen luovaa ajattelua.** Valitkaa lasten kiinnostuksen mukainen perinteinen satu, jonka sijoitatte tämän päivän Suomeen. Tutustukaa alkuperäiseen satuun, käsitelkää sadun rakennetta, tapahtumia ja miljöötä, hahmojen toimintaa ja käyttäytymisen taustalla vaikuttavia motiiveja sekä juonenkäänteitä. Pureutukaa tarinan nykyaikaistamiseen keskusteluin, tiedonhaun keinoin, esityksin tai muilla lapsia kiinnostavalla tavalla. Tuottakaa sitten yksi yhteinen uudistettu satu tai tehkää useita satuja pienryhmissä.

- **Sujuva lukutaito on monien eri taitojen kokonaisuus, jossa kyseessä ei ole vain lukunopeus. Lukusujuvuus auttaa keskittymään paremmin luetun ymmärtämiseen ja vaikuttaa myös lukuintoon kun lapsi pystyy etenemään tarinassa.** Lukekaa pareittain tai pienryhmissä. Ohjaa lapsia lukemaan vuorotellen tietty aika, osuus tai vuorosanat kirjasta. Jos lapset eivät vielä lue, he voivat tutkia pareittain kirjan kuvitusta ja luoda kuvitukseen oman tarinan. Jutelkaa lopuksi kirjan tapahtumista yhdessä.
- **Toiminnallisuus, osallisuus ja lukukokemuksen vuorovaikutteisuus tukevat lukuharrastuneisuutta.** Lukekaa yhdessä. Valitkaa kirja, jossa on runsaasti vuoropuhelua. Kaikki osallistuvat kirjan lukemiseen joko lukemalla itsenäisesti tai avustettuna. Lapset voivat osallistua myös kirjan äänimaailman luomiseen kasvattajan toimiessa kertojana. On tärkeää, että jokainen voi kokea osallistuvansa lukemiseen lukutaidosta ja –sujuvuudesta riippumatta.

Kansainvälinen romanipäivä, romaniväestön ja -kulttuurin teemapäivä, 8.4

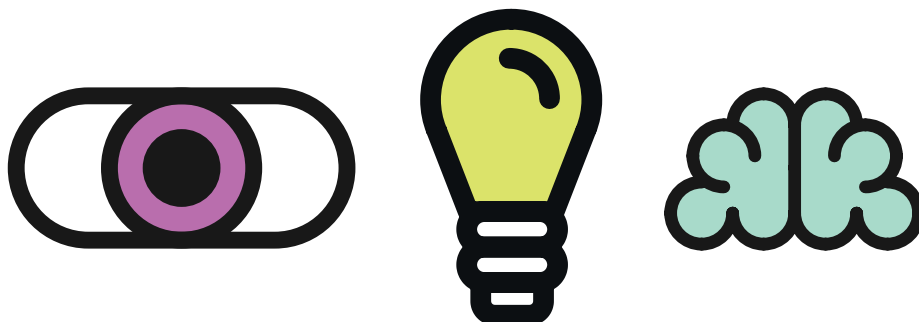
Päivän tarkoituksena on nostaa esiin romaniväestön asema yhteiskunnassa ja lisätä tietoisuutta romanien kulttuurista. Suomen romaneilla on Suomen kansalaisuus. Romaniväestöllä on oma kieli, lippu, kansallislaulu ja omat kulttuuriset perinteet.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

Lapsen taidot löytää kiinnostavaa ja uutta tietoa sekä kyky käsitellä ja tulkita tietoa tarkoituksenmukaisesti edistävät ajattelun- ja oppimisentaitoja. Tiedon jäsentäminen, koostaminen ja ymmärryksen muodostaminen ovat tärkeitä taitoja moninaisten viestien kyllästyvässä maailmassa. Kriittinen tiedonkäsittely on tärkeä osa-alue myös monilukutaidon oppimisessa.

- **Digitaalisen tallentamisen avulla yhteinen tekeminen ja lapsen oppimisprosessi voidaan tehdä näkyväksi.** Työstäkää haluamallanne tekniikoilla romanilippuja ja tallentakaa valokuvin romanilipun tekemisen prosessi. Tutustukaa ensin romanien lippuun ja sen symboliikkaan. Kerro lipun värien sinisen, vihreän ja punaisen sekä pyörän kuvan tarkoituksista lapsille ymmärrettävällä tavalla. Voitte painaa omat romaniliput kankaalle, maalata tai värittää liput tai toteuttaa liput tieto- ja viestintäteknologian keinoin. Asettakaa liput ja lipun tekemistä dokumentoiva kuvasarja näytteille. Kerratkaa tekemisen nostattamat tunnelmat ja uuden oppiminen yhdessä lasten kanssa.

- **Tiedon hankkiminen, käsittely ja arviointi sekä tiedon tuottaminen eri muodoissaan ja erilaisia välineitä hyödyntäen edistävät monilukutaitoa.** Kootkaa romaninäyttely hyödyntäen monipuolisesti sekä lasten itse tuottamaa että valmista materiaalia. Hyödyntäkää pääosin materiaalia, johon lapset voivat tutustua itse; esimerkiksi kuvallinen tai kosketuksen mahdollistava materiaali ja myös laulut ja musiikki sopivat tähän tarkoitukseen hyvin. Tutustukaa näyttelyyn yhdessä. Tarjoa paljon mahdollisuuksia lasten esittämille kysymyksille ja keskustelkaa yhdessä lasten esittämien näkemysten pohjalta. Pyydä lopuksi lapsia kertomaan, mitä uutta he oppivat romanikulttuurista ja mikä heille oli kiinnostavinta.
- **Tiedon tuottaminen kuvallisesti ja kuvanlukutaito ovat monilukutaidon oppimisen keskeisiä sisältöjä.** Esitelkää pienryhmille kuva tai kuvasarja romaneista ja heidän kulttuuristaan. Kehittele kuvaan tai kuviin alkutarinat johdannoksi ja pyydä lapsia sitten jatkamaan tarinaa. Avusta tarinakerrontaa esittämällä tarkentavia kysymyksiä. Voitte kirjata lasten tarinat ylös tai tallentaa kertomukset. Kuunnelkaa kaikkien ryhmien tuottamat tarinat yhdessä. Keskustelkaa lopuksi siitä, mikä tarinoissa sopii romanikulttuuriin, mikä taas on mielikuvituksen tuotetta, millaiset tapahtumat voisivat olla mahdollisia ja mikä ei. Tällä tavalla herätellään lapsen kriittistä asennetta sekä voidaan purkaa romaniväestöön liittyviä stereotyyppioita.
- **Lasten tieto- ja viestintäteknologian osaamista vahvistetaan tarjoamalla heille oman kiinnostuksen mukaista tekemistä ja riittävästi tukea uusien työtapojen omaksumiseen.** Tehkää digitarina niin, että jokaisella lapsella on tekemisessä oma vastuullinen rooli. Kootkaa verkon kuvahaun avulla valokuvia romanilapsista. Voit myös hyödyntää eri järjestöjen sivuilta löytyviä kuvia. Muista huomioida tekijänoikeudet kuvien käytössä! On hyvä kiinnittää huomiota myös siihen, että kuvat soveltuvat lasten kanssa käsiteltäviksi. Tarkastelkaa yhtä kuvaa kerrallaan ja pyrkikää luomaan kuvasta tarina tulkitanne perusteella. Pohtikaa, mitä kuvassa tapahtuu ja mitä ennen kuvan ottamista on mahdollisesti tapahtunut. Entä keitä kuvissa on ja mikä heidän tarinansa mahtaa olla? Mitä heidän ilmeensä kertoo, miltä heistä tuntuu? Miksi niin päättelet? Tallentakaa tarina äänitiedostona ja yhdistäkää se myöhemmin osaksi kuvia.
- **Tiedon etsintää on mielekästä opetella yhdessä toisten kanssa, jolloin jokainen voi osoittaa tietämystään tiedon hankinnasta, sovellettavuudesta ja yleisesti tiedon luonteesta.** Ohjaa lapset opettamaan toisiaan romanikulttuurista. Pyydä lapsia tutustumaan Romanit.fi -sivuston Lapset -osioon pienryhmissä. Tutustumisen jälkeen pyydä lapsia valitsemaan jokin kiinnostava sisältö tarkempaa perehtymistä varten. Ohjaa lapsia keskustelemaan aiheesta omissa pienryhmissään. Lapset voivat tehdä valitsemastaan aiheesta lisää tiedonhakuja syventääkseen käsitystään. Kehota pienryhmiä kertomaan lopuksi vuorollaan valitsemastaan aiheesta muille. Vaihtoehtoisesti pienryhmät voivat toteuttaa tietovisan. Keskustelkaa lopuksi siitä, mitä uutta tai yllättävää opitte romanikulttuurista.

Mikael Agricolan päivä, suomen kielen päivä 9.4.

Mikael Agricola pidetään suomen kirjakielen isänä. Hän käänsi etenkin uskonnollista kirjallisuutta kansankielelle. Hän kirjoitti myös ABC-kirjan, joka sisälsi lukemisen perusteita ja siksi sitä pidetään ensimmäisenä suomalaisena aapisena. Omalla äidinkielellä kirjoitetut teokset tarjosivat suomalaisille mahdollisuuksia lukemiseen ja kouluttautumiseen omalla kielellä.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

Kiinnittämällä huomiota lapsen kasvuympäristössä olemassa oleviin erilaisiin teksteihin, herätetään mielenkiintoa lukemiseen ja lukutaidon tärkeyteen. Kun lapsen ympäristö osoittaa arvostusta lukemista kohtaan, asenne lukemista kohtaan kehittyy myönteiseksi.

- **Markkinointiviestit ovat sulautuneet osaksi arkiympäristöä ja vaikuttavat mielikuviin. Tästä syystä mainonnan viestinnällistä luonnetta ja mainonnan tarkoituksia on tarpeen ymmärtää.** Mainosten käsittely avaa mahdollisuuden eritellä mainonnan tehokkeinoja ja vaikutustapoja. Kun lapset keräävät tarkasteluun mielenkiintoiseksi kokemiaan mainoksia, motivaatio mainosten viestien tutkailuun syvenee. Millaisia viestejä mainoksiin liittyy? Miksi mainoslause oli sellainen kuin oli? Entä mitä sillä pyritään saamaan aikaan? Keskustelkaa siitä, miten mainontaa ymmärretään ja mikä mainoksissa on totta, mikä ei.

Lapset oppivat tunnistamaan usein näkemiään logoja ja ymmärtävät tuotemerkkejä ja brändejä jo varhain. Logo toimii usein itsenäisesti, mutta siihen voi olla yhdistettynä myös tekstiä, joka motivoi lasta hahmottamaan kirjoitettua kieltä. Mitä logoja lapset tuntevat? Pyydä heitä etsimään seuraavalla retki- tai kauppareissulla ympäristöstään uusia logoja, mitä löytyi? Logoja löytyy myös kodin ruokapaketeista, tieto- ja viestintäteknologista laitteista, pesutarvikkeista ja monista muista kodin tavaroista. Entä mistä logoja ei löytynyt? Jokaisella tekstillä on oma kielensä, ja lasten kanssa voidaan keskustella siitä, millaisia viestejä logoihin liittyy.

Millaisen logon lapsi itse suunnittelisi omalla ryhmälleen, harrastukselleen tai mielipuuhalleen? Millaisia välineitä ja ilmaisen keinoja lapsi käyttäisi, entä miten kehittäisit lapsen itseilmaisun ja tuottamisen taitoja?

Jo ennen sujuvaa peruslukutaitoa lapset tunnistavat lyhyitä tuttuja sanoja ja sanontoja, joita kannattaa hyödyntää lukemaan opettelussa. Pelatkaa sanabingo. Valitse ennalta lyhyt video yhdessä katsottavaksi ja valmistelee videolla esiintyvistä sanoista sanaruudukko. Esimerkiksi tutut mainoskyltit sekä tavaroiden ja paikkojen nimet ovat tavallisesti helposti tunnistettavissa. Pelatkaa videon katselun aikana bingoa yrittäen löytää kaikki sanasokkelossa olevat sanat.

- **Tiedonhaku, tiedon soveltaminen ja tiedon paikkansapitävyyden arvioimisen taidot ovat edellytyksiä uuden oppimiselle ja tiedon tarkoituksenmukaiselle käytölle.** Tutustukaa Mikael Agricolaan käsitteleviin sivustoihin ja perehtykää hänen elämäänsä. Verkkohakujen sijaan voidaan toteuttaa myös kirjastovierailu, jossa aihetta käsitteleviä kirjoja etsitään. Luokaa sitten pareittain tai pienryhmissä aikajana, joka valottaa Agricolan elämänvaiheita.

Maailman kirjan päivä 23.4.

Maailman kirjan päivää vietetään kirjojen, kirjailijoiden ja kirjallisuuden kunniaksi. Erityisesti päivä muistuttaa kirjojen merkityksestä vapauden, yhteenkuuluvuuden ja rauhan symboleina. Päivän avulla pyritään innostamaan kirjojen lukemiseen.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

Omien tarinoiden luominen edistää monilukutaidon ydintä eli erilaisten tekstien tuottamisen ja tulkinnan taitoja. Erilaisissa tilanteissa, ryhmissä ja tehtävissä toimiminen vahvistaa yhteistoiminnallisuutta ja omaa luovaa ilmaisua. Kirjastojen tehtävänä on lasten lukutottumusten vahvistaminen sekä luovuuden ja mielikuvituksen edistäminen.

- **Säännölliset vierailut kirjastoon kasvattavat lapsia hyödyntämään kirjastojen palveluita ja käsittämään kirjallisuuden merkitystä.** Tehkää kirjastovierailu lähikirjastoon ja tutustukaa lastenkirjallisuuteen. Selvittäkää myös järjestetäänkö Maailman kirjan päivänä lähikirjastossa tai muissa kulttuurilaitoksissa ohjelmaa, joka sopisi lapsiryhmällemme. Sopivia lastenkirjavinkkejä voi kartoittaa jo ennalta, esim. monet kirjastot tai järjestöt ylläpitävät vinkkilistoja, josta löydät ammattilaisten ehdotuksia yhteiseksi lukemiseksi. Kirjoittamalla hakukoneeseen ”lastenkirjavinkit” ”lasten kirjavinkit” tai ”lukuvinkit lapselle” löydät erilaisia suosituksia.

Suorittakaa kirjastossa erilaisia tehtäviä kirjojen etsinnästä tiedonhakuun. Lapset voivat esimerkiksi valita yhden itseä kiinnostavan kirjan lainattavaksi, koettaa etsiä aikuisen avustuksella lempikirjastaan lisätietoa tai miettiä, millaisen kirjan valitsisi itselle tärkeälle ihmiselle ja miksi.

- **Lukeminen kehittää lapsen sanavarastoa, tukee tunne-elämän kehittymistä ja edistää lukutaitoa ja -intoa.** Lue lapselle, katselkaa kuvia, viritä ajattelemaan. Pyydä lapsia osoittamaan kuvista nimeämäsi asia ja keskustelkaa yhdessä, mitä asioita kuvassa on, millaisia tunteita tai millaista tekemistä kuvissa on. Kannusta lapsia kertomaan kuviin asioista esittämällä kuka, mikä, miksi ja miten –kysymyksiä; huomioi myös lapsen

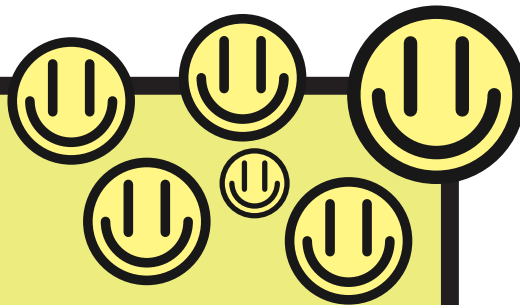
kysymykset lukemisen aikana. Kysy ja juttele lapsen kanssa luetusta jälkikäteen. Voitte lopuksi kerrata tarinan juonen ja mahdollisen opetuksen, jotta lapsen ymmärrys tarinan merkityksestä syvenee.

- **Kirjavinkkauksessa juonen kuvaaminen ja muiden johdattaminen tarinaan on olennaista, jotta muut innostuisivat lukemaan kirjan. Mielenpitojen ja tiedon esittämisen harjoittelu edistävät monilukutaitoa.** Osallistukaa lähikirjastonne satutunnille tai lukuhetkeen ja harjoitelkaa kirjavinkkausta. Lukutaitoiset voivat toteuttaa vinkkauksen myös lukemastaan teoksesta. Jos kirja ei ole muille tuttu, loppuratkaisua ei saa paljastaa. Kirjavinkkausta voi varioida lukuisilla tavoilla. Millaisia ideoita lapsilla tulee mieleen lukuinnon nostattamiseksi?
- **Tarinoiden kerronnalla ja sadutuksella harjaannutetaan monipuolisesti vuorovaikutustaitoja ja opitaan sanallista ilmaisua.** Saduttakaa yhteinen tarina rauhasta ja yhteenkuuluvuudesta. Perehtykää ennen tarinan kerrontaa rauhan ja yhteenkuuluvuuden tematiikkaan ja kehitelkää sitten oma tarinanne. Tarinat voidaan tallentaa äänitiedostoksi ja kasvattaja voi tarvittaessa toimia kertojajäsenenä. Tarinaa kuunnellessa on hyvä muistaa kunnioittava suhtautuminen toisten aikaansaannoksiin.

Eurooppa-päivä 9.5.

Eurooppa-päivää vietetään rauhan ja Euroopan yhtenäisyyden kunniaksi toukokuun 9. päivä. Päivän tarkoituksena on vahvistaa unionin kansoja toisiinsa. Päivän aikana EU-toimielimet ja monet muut tahot järjestävät ympäri Eurooppaa tapahtumia ja tilaisuuksia, joissa unionia tehdään tutummaksi. Eurooppa-päivänä myös Suomessa järjestetään vuosittain valtakunnallinen päätapahtuma, jolla on vaihtuva teema.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

Monilukutaidon edistäminen leikillisesti ja lapsen osallisuutta tukien on tärkeää, jotta lapsi innostuu tutkimaan ja kokeilemaan uusia asioita moninaisten tekstien parissa. Erilaisiin kansallisiin ja kielellisiin kulttuureihin tutustuminen auttaa hahmottamaan tekstien moninaisia kulttuurisia sidoksia. Digitaalisiin oppimisympäristöihin tutustuminen tiedonhaun yhteydessä kasvattaa lasta hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa oman oppimisensa tukena tarkoituksenmukaisesti. Samalla edistetään tekstien käytön, tulkinnan ja tuottamisen taitoja.

- **Kuvat ja symbolit ovat keskeisessä asemassa maailman ymmärtämisessä, sillä kulttuurinen ympäristö on vahvasti visualisoitunut.** Luokaa monenlaisia tähtikuvioin koristeltuja töitä. Euroopan unionilla on myös yhtenäinen tunnuslause "Moninaisuudessaan yhtenäinen", jonka perustalta voidaan luoda monenlaisia symboleita. Työskentelyn taustalla voidaan kuunnella Euroopan hymniä, Oodia ilolle.

Voitte myös koostaa oman muistipelin eurooppalaisista symboleista. Tutustukaa verkon kuvahauulla päivän teemaan ja työstäkää sitten eurooppalaisuuden symboleista kuvia, jotka kopioitte kahdeksi kappaleeksi. Jokaiselle lapselle voi myös valmistaa oman pelin kotiin vietäväksi.

- **Kun tiedonhaussa huomioidaan lasten omat kokemukset ja tarjotaan mahdollisuuksia omien näkemysten esittämiselle, lapsen mahdollisuudet arvioida tiedon paikkansapitävyyttä lisääntyvät.** Tutustukaa eri Euroopan maiden ruokakulttuuriin. Hakekaa verkon kuvahauulla tietoa siitä, millaisia ruokia eri puolella Eurooppaa syödään. Kasvattaja voi kirjoittaa mallin, jonka avulla lapset pystyvät tekemään tiedonhaun itse tai avustaa vieressä. Miten lapset tunnistavat eurooppalaisen ruokaperinteen kulttuurisia tunteimerkkejä? Millaisia kulttuurisia piirteitä annoksesta on löydettävissä? Entä millainen on lapsen oma herkkuanos?
- **Tiedonhaun tuloksia voidaan jatkojalostaa mielikuvittelulla ja näin vahvistaa lapsen luovaa ajattelua ja ongelmanratkaisutaitoa.** Euroopassa on monia yhteisiä symboleja kuten rahayksikkö, passi, lippu ja kansallislaulu. Tehkää jokaiselle oma passi ja lähtekää kuvitteelliselle matkalle eri Euroopan maihin tutustumaan jäsenmaiden kulttuureihin. Jokaisesta maasta lapsi voi saada leiman passiinsa. Voitte myös pitää henkilökohtaista tai yhteistä matkapäiväkirjaa, johon kokoatte matkamuistoja. Matkapäiväkirja voi olla myös digitaalinen.

- **Moninaisten tekstien avulla kehitetään eurooppalaista kulttuuritietoisuutta ja tehdään Euroopan jäsenmaita tutuksi.** Ottakaa työskentelyn lähtökohdaksi EU –jäsenmaiden liput. Jokainen lapsi, pari tai pienryhmä valitsee yhden lipun, johon tutustutaan tarkemmin ja selvitetään mitä lippu symbolisoi. Valittu lippu perustietoineen esitellään muille ja kerrotaan lipun taustatarina. Soveltakaa lipun ja tietojen työstämisessä ja esittämisessä erilaisia tekniikoita, jotka tukevat lapsen monilukutaidon oppimista.

Voitte myös kokeilla ohjelmointia lippujen avulla. Asettakaa kaikki liput lattialle siten, että liput muodostavat neliön ja valitkaa sitten lattiarobotille lähtöruuduksi yhden maan lippu. Toista lipuista esitettyjä perustietoja, jotta lapset voivat ohjata robotin oikean lipun luo.

- **Lasten tuottamaan kulttuuriin tutustuminen luo perustaa monilukutaidon oppimiselle.** Tutustukaa eri Euroopan maiden lasten kulttuureihin: leikkeihin ja loruihin, musiikkiin, leluihin tai elokuviin. Nauttikaa ja eläytykää yhdessä niiden herättämiin tunteisiin. Tarjoa lapsille runsaasti tilaisuuksia kysyä ja pohdiskella käsiteltyjä aiheita.

J.V. Snellmanin päivä, suomalaisuuden päivä 12.5.

Johan Vilhelm Snellmanin syntymäpäivänä 12. toukokuuta vietetään suomalaisuuden päivää, J.V. Snellmanin päivää. Kieli ja kirjallisuus olivat Snellmanille sivistyksen ydintä ja hän pyrki kehittämään suomen kieltä määrätietoisesti. Hän oli tuottelias ja monipuolinen kirjoittaja, joka myös arvioi muiden kirjoituksia. Hän julkaisi kahta lehteä: suomenkielistä Maamiehen ystävää ja ruotsinkielistä Saima-lehteä, joiden avulla hän pyrki luomaan suomalaista kansallishenkeä. Hänen ansiokseen luetaan suomen kielen aseman vahvistuminen ja virallistuminen ja myös Suomen oman rahan, markan, käyttöönotto vuonna 1860.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

Kyky hankkia, tuottaa ja arvioida tietoa ovat tärkeitä taitoja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Lasten kanssa työskennellessä pääpaino on lapsille merkityksellisten asioiden käsittelyssä, jotta he voivat soveltaa omaa osaamistaan ja kiinnostustaan osallistumisessa ja vaikuttamisessa.

- **Leikillisuus, osallisuus ja toimijuus vahvistuvat, kun lapselle tarjotaan mahdollisuuksia luovuuteen ja mielikuvitteluun.** Tehkää päivän kunniaksi oma raha. Oman rahan tekemisessä ei ole rajoitteita: hyödynnä purkkien kannet, printtaa 3D -tulostimella, väreitä ja leikkaa. Vai näyttääkö rahanne kenties joltain aivan muulta? Nimetkää rahayksikönnä ja hyödyntäkää niitä muussa kasvatuksellisessa toiminnassa ja lasten leikeissä.
- **Monilukutaidon opetuksessa tarjotaan monenlaisia mahdollisuuksia erilaisista teksteistä nauttimiseen.** Lähtekää mielikuvitusmatkalle Snellmanin aikaan. Valmistele esitys, elämäyspolku tai -rata, jossa tutustutte Snellmanin aikaan. Tallentakaa matkanne valokuvin tai videoiden. Voitte myös tehdä tallenteista vanhan näköisiä kuvamuokkauksin. Palatkaa matkaan käsitteltyjen tallenteiden avulla. Millaisia uusia asioita lapset oppivat?
- **Tekstien tulkintaan ja tuottamiseen perehdytään itsenäisesti työskennellen ja yhdessä muiden kanssa.** Juhlistakaa päivän teemaa tekemällä oma sanomalehti, jossa jokainen lapsi on tekstien tuottaja. Hyödynnä jokaisen osaamista ja rohkaise lasta vahvistamaan myös vielä orastavia taitoja. Tutustukaa sanomalehtiin ja tarkastelkaa, millaisista sisällöistä lehti koostuu. Millä tavoin sanomalehti on muuttunut Snellmanin ajoista? Pohtikaa sitten, mistä aiheesta kukin haluaa tehdä oman sivunsa – mikä on merkityksellistä juuri nyt, onko jotain, jota lapset haluaisivat muuttaa arjessaan tai onko heillä kenties hauska tarina kerrottavana? Monista lehti muistoksi jokaiselle lapselle.
- **Monilukutaito vahvistaa kriittisen ajattelun ja oppimisen taitoja.** Leikkikää kriitikkoja. Valitkaa erilaisia tekstejä arvioitavaksi ja esittäkää arviot muille. Ohjaa lapsia kertomaan oma tulkinta ja arvio. Painota, että harjoittelette myös ilmaisemaan erimielisyyttä arvostavasti. Kerro myös, millaisia asioita kriitikko ei arvioinnissa käsittele; arvion ulkopuolelle jäävät esimerkiksi tekijöiden tai näyttelijöiden ulkonäön kommentointi.
- **Tiedon esittämiseen kytkeytyy myös vastuullisen viestinnän idea - oman viestien tarkoitusperistä ja vaikutuksista on hyvä olla tietoinen.** Harjoitelkaa mielipiteen esittämistä ja vaikuttamista. Johdata lapsia pohtimaan arkisia asioita, joissa he toivovat muutosta. Kirjoittakaa lapuille asia, johon halutaan vaikuttaa; kasvattaja voi avustaa tarvittaessa. Lasten toiveet voi myös tallentaa äänitiedostona tai videoida. Käykää jokaisen mielipide läpi niin, että ryhmästä valitaan lapsi puolustamaan ja vastustamaan muutosehdotusta. Ohjaa ja tue argumentaatiota. Keskustelkaa lopuksi, miltä tuntui, kun joku pyrki estämään omaa ehdotusta, entä kun joku asettui puolustamaan asiaa?
- **Monilukutaidon oppimisessa lapsille merkitykselliset tekstit ja tulkinnat ovat tärkeitä etenkin osallistumisessa ja vaikuttamisessa.** Tehkää pareittain tai pienryhmissä lyhyitä vaikuttamaan pyrkiviä videoesityksiä. Tarjoa lapsille mahdollisuutta tehdä lyhyt video, jossa he yrittävät saada päätöksentekijän puolelleen. Perehtykää ennen videon tekoa vaikuttamisen ja retoriikan keinoihin lapsille tutuilla tavoilla. Käsitelkää lopuksi tapoja, joilla lapset yrittivät vaikuttaa. Mikä niistä osoittautui tehokkaaksi, entä miten päätöksentekijää ei saada omalle puolelle?

Kansainvälinen kulttuurisen moninaisuuden päivä 21.5.

Päivän tarkoituksena on tietoisuuden lisääminen kulttuurisen moninaisuuden ja kulttuurien välisen vuoropuhelun merkityksestä. Erilaisuutta lähestytään myönteisenä asiana, joka mahdollistaa uuden oppimisen ja erilaiset innovaatiot. Päivän viettämisellä muistutetaan kansojen ja kulttuurien yhteisymmärryksen, kunnioituksen ja yhdenvertaisen kohtelun tärkeydestä sovun ja rauhan rakentamisessa.

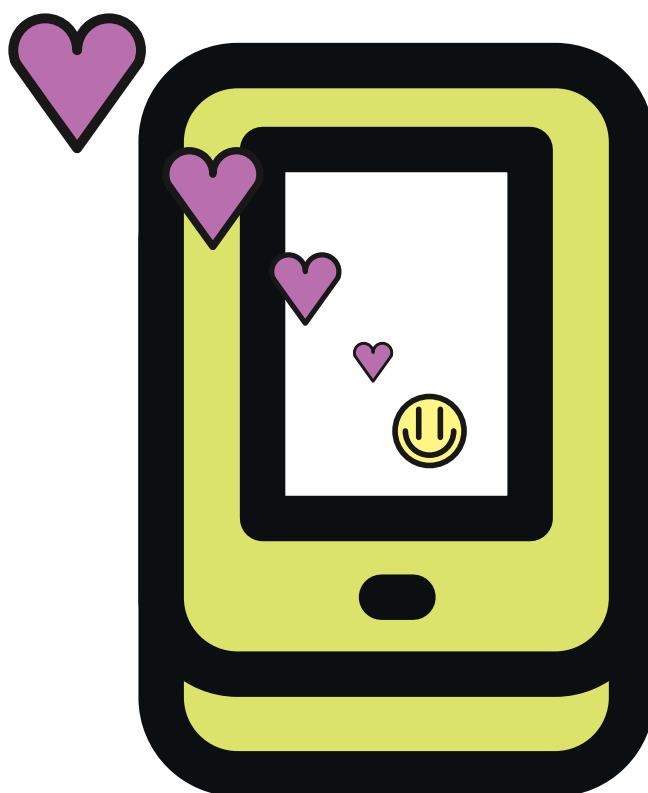
IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

Lasten kanssa toteutettavat ilmaisu- ja vuorovaikutustehtävät luovat perustaa monilukutaidon oppimiselle ja ovat tärkeä osa erilaisten tekstien käsittelytaitojen harjoittelussa. Yhdessä tehden ja toimien pureudutaan tekstien synnyttämiin kysymyksiin ja tarjotaan lapsen omalle ihmettelylle tilaa. Käsitelkää päivän teemaa lasten tuottamien tekstien avulla. Erityisesti tekstit, jotka lisäävät lasten mahdollisuuksia jäsentää ja käsitteellistää kulttuurista monimuotoisuutta tukevoittavat päivän teeman käsittelyä.

- **Kulttuurisesti moninaisten viestien tulkitseminen on yksi monilukutaitoon kytkeytyvistä perustaidoista.** Valitkaa tutustuttavaksi eri tyyppisiä tekstejä, jotka tarjoavat lapsille mahdollisuuksia elämyksiin ja niiden jakamiseen. Kiinnittäkää huomiota siihen, että teksti, esimerkiksi sanallinen viesti, kuvitus tai audiovisuaalinen esitys, ilmentää päivän teemaa ja kuvaa erilaisten ihmisten elämää ja kulttuurista moneutta. Lukekaa erilaisia tekstejä ja tutkikaa yhdessä kuvitusta. Miten lapset käsittävät erilaisuutta ja samanlaisuutta?
- **Leikkilorut ja runot ovat oivia tapoja tutustua päivän teemaan moniaistisesti ja kokonaisvaltaisesti.** Loruttele ja laula lapselle. Tutustuta lapsi suomalaiseen kansanperinteeseen valitsemalla loruja, runoja tai lauluja, joita Suomessa on varioitu paikallisesti erilaisiksi. Mieleen painamista helpottaa kun loruja toistetaan usein; tämä auttaa myös lasta tunnistamaan leikkilorujen eroavaisuuksia.
- **Kehollisuus ja ilmeet ovat puheen rinnalla keskeisiä lasten ilmaisussa. Niiden avulla voidaan myös harjoittaa ajattelun ja päättelyn taitoja leikkisästi.** Kehokoodatkaa. Muistutelkaa mieleenne eri kehonosia nimeämällä. Sopikaa sitten muutama kehonosa ja liittääkää siihen tietty toiminta, jonka mukaisesti liikutaan. Lapset voivat ohjata toisiaan pareittain ja vaihtaa ohjaajasta ohjattavaan vuorotellen. Kehokoodaus etenee niin, että toinen lapsista koskettaa toista ja määrittää kosketuksella hänen tapansa liikkua. Kun kehokoodauksen idea alkaa olla tuttu, lapset voivat rakentaa radan, jota pitkin ohjattavan on kuljettava. Radan läpäiseminen edellyttää yhteispeliä, joka muistuttaa sopuisan vuoropuhelun tärkeydestä.

- **Kuuntelutaitoja voidaan harjoitella moninaisten tarinoiden avulla. Tarinoista keskusteltaessa opitaan myös oman mielipiteen esittämistä.** Valitse ennalta kulttuurista moninaisuutta käsittelevä tarina, pyydä lapsia rentoutumaan ja ottamaan itselleen hyvä kuunteluasento. Lue tarina rauhallisesti ja eläytyen. Kerratkaa mahdolliset vieraat käsitteet ja muut kysymykset, joita tarina lapsissa herätti, jotta lapset saavat uusia aineksia ajatteluunsa ja ilmaisuunsa. Keskustelkaa lopuksi tarinan kiinnostavuudesta ja todentuntuisuudesta. Tue lapsia mielipiteen ilmaisun perusteluissa.
- **Lasten osallisuutta tuetaan tarjoamalla mahdollisuuksia ja välineitä tuoda esiin omia ajatuksia, tunteita ja kokemuksia erilaisin ilmaisun keinoin.** Kirjoittakaa koko ryhmän yhteinen räppi. Perehtykää päivän tematiikkaan lasten omakohtaisten arkisten kokemusten perusteella. Pyydä lapsia luonnostelemaan aiheesta riimejä, lineja. Kun alustavat riimit ovat valmiita, kehitelkää ne yhteisesti tai pienryhmissä yhteiseksi räpiksi. Esittäkää laulu niin, että jokainen voi sanoa oman keksimänsä riimin.

Voitte edelleen jatkaa työskentelyä ja tehdä laulusta musiikkiesityksen, jonka halutessanne videoitte. Esityksen teossa lapsille voi roolittaa erilaisia tehtäviä, esimerkiksi kuvaajat, esiintyjät, taustarytmien tekijät ja editoijat. Ensiesitykseen voi kutsua yleisöksi muita lapsiryhmiä tai kotiväkeä. Kutsuvieraille voidaan myös valmistaa kutsut.
- **Tieto- ja viestintäteknologian tarkoituksenmukainen käyttö opastaa lasta hyödyntämään sovelluksia tavoitteellisesti. Erilaisten karttasovellusten avulla voidaan havainnollistaa visuaalisesti reittejä, etäisyyksiä ja maaston muotoja.** Visualisoikaa reissutarina lasten toteuttamista retkistä tai matkoista kartalle. Miettikää, mikä matkalla oli erilaista kotiin verrattuna. Puhuttiinko matka- tai retkikohteessa eri murretta tai kieltä? Entä miten ymmärsit mitä ihmiset puhuivat? Kohtasiko lapsi reissullaan vieraita tapoja tai perinteitä? Mikä taas oli samanlaista ja tuttua? Tehtävän voi toteuttaa myös tekemällä yhteisen mielikuvamatkan, jonka kasvattaja on ennalta valmistellut.

SYYSLUKUKAUSI

Lukutaitopäivä 8.9.

Kansainvälistä lukutaitopäivää vietetään vuosittain 8. syyskuuta. Lukutaitopäivänä muistutetaan lukutaidon tärkeydestä. Lukutaito on ihmisoikeus, joka mahdollistaa yksilön kehityksen, kouluttautumisen ja omien tietojen ja taitojen hyödyntämisen. Lukutaito määrittää ihmisten hyvinvointia ja terveyttä. Lisäksi sillä on merkitystä sukupuolisen tasa-arvon, kestävän kehityksen ja demokration toteutumisessa. Lukutaitopäivää vietetään, jotta ymmärretäisiin lukutaidon tärkeys ja lukutaidottomuuden epätasa-arvoa aiheuttava merkitys.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

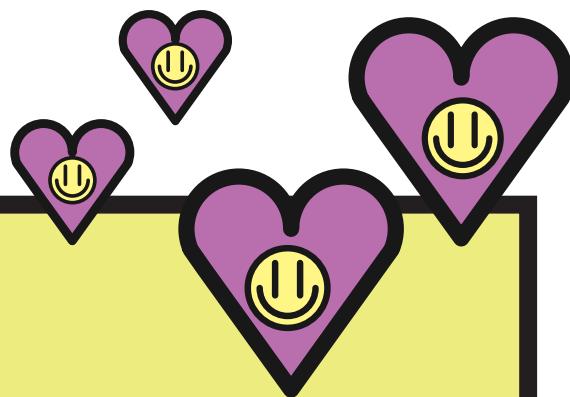
Kielellisen tietoisuuden kehittymistä tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Kielellisiä virikeitä sisältävät leikit vahvistavat lukutaidon perustaa ja lisäävät lasten motivaatiota ja uteliaisuutta lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Rikas ja monipuolinen kielellinen vuorovaikutus harjaannuttavat taitoja, jotka valmentavat lukemiseen. Monilukutaitoa edistetään tarjoamalla lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan.

- **Loruttelu ja runot vahvistavat varhaista vuorovaikutusta sekä tukevat lapsen kielellistä kehitystä ja kehontuntemusta.** Kokoa rikasta loruperinnettä ja sovella niitä päivän eri tilanteissa. Auta lapsia esimerkiksi hahmottamaan, tunnistamaan ja löytämään omia kehonosia lorujen ohjaamana. Loruhiin voidaan liittää myös lauluja, leikkejä ja liikettä. Tarjoa lapsille mahdollisuuksia ohjata lorutuksen rytmiä osoittaen omia mieltymyksiään kehollaan ja ilmeillään.
- **Asioiden nimeäminen ja ilmiöiden sanoittaminen tarjoavat mahdollisuuksia ympäröivän maailman hahmottamiseen ja käsitteellistämiseen. Lisäksi ne rikastavat lapsen omaa ilmaisua.** Näytä lapsille erilaisia esineitä ja pyydä heitä nimeämään asia, esineen väri, muoto tai käyttötarkoitus mahdollisimman nopeasti. Kaikki saavat puhua samaan aikaan. Osallista lapset myös leikin ohjaajiksi vuorotellen.

Ideaa voi soveltaa myös kirjainten tunnistamisessa. Laita magneettiaakkosia tai muita muodoiltaan selkeitä kirjaimia pussiin, josta lapset vuorollaan nostavat kirjaimen sokkona ja yrittävät arvata katsomatta, mistä kirjaimesta on kyse.

- **Tarinan rakentaminen kuvasarjaan opettaa lapselle juonellista kerrontaa.** Piilota kuvakortteja ennalta sovitulle alueelle ja kehota lapsia etsimään kortit pienryhmässä. Kun kaikki kortit ovat löytyneet, ohjaa lapsia tuottamaan kuvasarjasta tarina. Kuvakortteja voidaan tehdä itse lasten kanssa piirtäen, lehdistä leikaten, valokuvaamalla tai haku-koneiden kuvahakua hyödyntäen. Ohjeista lapsia järjestämään kortit siten, että kuvat noudattelevat tarinan juonta. Lasten tarinat voidaan myös tallentaa äänitiedostona tai videoida. Lasten tuottamaa tarinaa voidaan kehittää edelleen vaikkapa näytelmäksi.

- **Liikkumisen ja liikkeen yhdistäminen monilukutaidon oppimiseen edistää oppimisen edellytyksiä kuten tarkkaavaisuutta ja muistia.** Luokaa jumppasalissa pareittain, pienryhmässä tai yhdessä kirjaimille jokin liikkumisen tai liikkeen muoto. Esimerkiksi A –kirjain muodostetaan tekemällä kuperkeikkoja A-kirjaimen ääriviivojen mukaisesti, N –kirjain tehdään liikkumalla puolapuilla kirjaimen muodon mukaisesti tai O-kirjain juoksemalla ympyrää. Muodostakaa sanoja ja päätelkää, mikä sana kirjaimista koostuu. Tuotokset voidaan videoida ja arvuutella yhdessä jälkikäteen.
- **Kirjaimiin tutustuminen sekä kielen rakenneyksikköjen hahmottaminen kuunnellen ja monin tavoin itse tuottaen kehittävät sujuvaa lukutaitoa.** Opetelkaa rakentamaan tavulapuista sanoja pari- ja ryhmätyönä. Tee runsaasti erilaisia tavulappuja ja kehota lapsia muodostamaan niistä sanoja. Varmista, että parin tai lapsiryhmän on mahdollista tehdä niistä tavuista sanoja, joita heillä on käytettävissä. Tavulappuja voidaan etsiä kartan avulla, noutaa kätöistä ohjeiden mukaisesti tai hakemalla lappu sovitusta paikasta eri tavoin liikkuen.

Rauhan päivä 21.9.

Kansainvälistä rauhan päivää vietetään rauhan vahvistamisen ja maailmanlaajuisen aselevon ja väkivallattomuuden edistämiseksi. Rauhan päivänä vahvistetaan asenteita, käyttäytymistä ja elämäntapaa, jotka ehkäisevät väkivaltaa ja konflikteja. Erimielisyyttä ja ristiriitoja ehkäistään erityisesti vaikuttamalla yhteiskunnan rakenteellisiin tekijöihin kuten epätasa-arvoon, köyhyyteen ja rasismiin. Rauhan symbolina on sateenkaarilippu, jossa on seitsemän väriä vaakasuorassa. Lipussa lukee useimmiten "Pace", joka tarkoittaa italiaksi rauhaa.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

Monimuotoinen itseilmaisu harjaannuttaa hyödyntämään erilaisia tekniikoita tarkoituksenmukaisesti vaihtelevissa tilanteissa. Erilaisten tekstien käyttäminen, tulkitseminen ja tuottaminen yhdessä toisten kanssa soveltuu hyvin rauhan päivän teeman eheyttävään työskentelyyn.

- **Moniaistinen työskentely värien ja materiaalien parissa tukee lapsen itseilmaisua. Tutkikaa erilaisia materiaalia kiireettömästi eri aistien avulla ja perehtykää värien käyttöön.** Tehkää sateenkaarilippu tutustumalla ja tutkimalla erilaisia värejä ja materiaaleja. Rypistelemällä ja repimällä erilaisia papereita, upottamalla kädet sormiväreihin tai maalamalla voidaan koostaa yksi yhteinen lippu tai jokainen voi työstää omanlaisensa.

Samoin periaattein voidaan toteuttaa rauhankyyhky. Värittäkää tai täyttäkää kyyhky iloisien värillisillä asioilla yhdessä. Hyödynnä paperisilppua tai muita askartelumateriaaleja monipuolisesti tai kerätkää askartelumateriaalit luonnosta.

- **Verkon kuvahaun avulla voidaan etsiä tietoa ja harjaannuttaa tiedonhaun taitoja. Aikuisen ohjauksessa opitaan turvallista tieto- ja viestintäteknologian käyttöä.** Tutustukaa rauhan symboleihin ja etsikää tietoa niiden alkuperästä (esim. rauhan kyyhky ja peace -merkki). Onko jokin niistä lapsille jo ennestään tuttu? Tehkää oma versio tai kehitelkää kokonaan oma symbolinne erimielisyyksien ehkäisemiseksi.
- **Draaman avulla voidaan tutkia omia itseilmaisun mahdollisuuksia sekä suhdetta itseen, toisiin ihmisiin ja maailmaan. Draamassa keskitytään itseen viestijänä ja opitaan siitä, millaisia asioita omalla keholla, äänellä ja aisteilla voidaan tehdä.** Keskustelkaa ja tutustukaa rauhan päivän teemaan ennalta esim. laulujen, runojen tai videoiden avulla. Mitä lapset ajattelevat riidoista, miten he ymmärtävät rauhan? Tehkää pienryhmissä lyhyitä draamaesityksiä lapsille tutuista ristiriitatilanteista ja niiden ratkaisemisesta. Esitykset voidaan videoida. Miten riidat sovitaan, miten yhteisymmärrykseen päästään? Millaisia muita keinoja ristiriitojen selvittämiseen keksitte? Pohtikaa lopuksi, millaisin tavoin lapset voivat edistää sopua omissa yhteisöissään.
- **Oman ilmaisun kehittäminen muodostaa perustan monilukutaitoiseen toimintaan.** Viritä lapset rauhan päivän teemaan yhteisellä keskustelulla, jossa lapset saavat tuoda esiin omia näkemyksiään rauhasta, ristiriidoista ja ihmisarvoisesta elämästä. Ohjaa keskustelua ja tarjoa kaikille mahdollisuuksia esittää mielipiteitään, ohjaa ja tue lapsia perustelemaan mielipiteensä.
- **Tarinoiden avulla kehitetään kielen tuntemusta, vahvistetaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja tuetaan moraalisen ajattelun kehittymistä.** Ottakaa lähtökohdaksi päivän teemaan sopiva teksti, jonka hahmot otatte tarkempaan tarkasteluun. Perehtykää ensin tarinan miljööseen, seuraavaksi hahmoihin ja sitten tapahtumiin. Kehitellään tarinasta yhdessä omanlaisenne esitys, jossa lapsilla on mahdollisuus kokeilla erilaisia rooleja. Rohkaise lapsia mielikuvitteluun. Mikä muuttui, mikä pysyi samankaltaisena? Kootkaa lopuksi näkemykset yhteen ja pohtikaa käyttäytymisen taustalla vaikuttavia tekijöitä ja ristiriitojen ehkäisemisen mahdollisuuksia.
- **Ongelmanratkaisuun keskittyvät toiminnalliset tehtävät, jotka edistävät lapsen osallisuutta, innostavat lasta uuden oppimisessa.** Laadi päivän teemaan liittyviä lyhyitä, konkreettisia ongelmatilanteita, jotka lapset ratkaisevat pienryhmissä. Kiinnitä huomiota siihen, että tehtävissä sovellettaisiin erilaisia tekstejä mahdollisimman monipuolisesti, esim. audiovisuaalisen tekstin arviointi ja arvottaminen, kuuntelutehtävä, ohjeen mukaan toimiminen sekä kuvanlukuun liittyvä tehtävä. Tehtäviä voidaan myös tallentaa QR -koodien taakse. Luo tehtävistä rauhan polku, jonka lapset kulkevat pienryhmässä läpi tehtäviä tehden. Voit myös innostaa lapsia keksimään itse tehtäviä rauhan päivään liittyen. Lapset voivat tehdä toisten ratkottavaksi esimerkiksi sanaristikon, sanasokkelon tai kehitellä arvausleikin.

Miina Sillanpään päivä, kansalaisvaikuttamisen päivä 1.10.

Miina Sillanpään päivän yhteydessä vietetään kansalaisvaikuttamisen päivää, sillä Sillanpää toimi aktiivisesti yhteiskunnallisten epäkohtien poistamiseksi. Hänen työtään ohjasi pyrkimys yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen ja tasa-arvoon sekä naisten, lasten ja vanhusten aseman parantamiseen ja köyhyyden ja huono-osaisuuden ehkäisemiseen. Kansalaisten yhdenvertainen osallistuminen, vapaaehtoistyö ja laaja, monimuotoinen yhdistystoiminta ovat edelleen kansalaisvaikuttamisen tunnusmerkkiä.

- **Kuvan kokijan ja tekijän henkilökohtaisia merkityksenantoja voidaan vertailla, kun lapsi liittää kuvaan itsensä, oman kokemusmaailmansa, havaintonsa ja merkityksensä.** Ottakaa tarkasteltavaksenne erilaisia ja eri aikaan sijoittuvia kuvia työtä tekevästä lapsesta. Anna lasten tutustua kuvaan rauhassa ja ohjaa sitten kuvan tarkastelua suunnittelemaan lapsen katsetta kuvan kokonaisuuteen, sen tunnelmaan ja sen jälkeen kuvan yksityiskohtiin. Viritä keskustelua kuvan toteuttamisen tekniikoista, onko kuva valokuva, piirros vai maalaus? Millaisia välineitä kuvan tekeminen on edellyttänyt? Entä mitä kuvan tekijä on pyrkinyt viestimään kuvalla? Keskustelkaa myös siitä, millaista lasten tekemä työ on ollut ja millaisia töitä lapset tekevät nyt. Voitte myös pohtia, miksi lapsella ei saa lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti teettää sellaista työtä, joka vahingoittaa hänen terveyttään tai kehitystään tai estää opinnot.
- **Kuvallisen ilmaisun avulla lapsi hahmottaa ympäristöään ja voi vaikuttaa siihen. Lapsen osallisuudessa on keskeistä, että lasten näkemykset otetaan huomioon ja lasten mielipiteet vaikuttavat päätöksenteossa.** Kehittäkää lähiympäristöänne toteuttamalla yhteiskunnallinen mainos. Valitkaa lasten kasvuympäristöstä jokin asia, johon lasten tekemisellä voidaan jollain tavoin vaikuttaa. Yhteiskunnallisen mainoksen tarkoitus on vaikuttaa asenteisiin ja käyttäytymiseen tai tiedottaa kaikkia koskevista aiheista. Toisin kuin kaupallisten mainosten, yhteiskunnallisten mainosten tarkoituksena ei ole tuottaa rahallista voittoa. Kun kehittämisen kohde on valittu, muotoilkaa viesti ja päättäkää, millä keinoin viesti esitetään.
- **Omien esitysten ja elokuvien tekeminen opettaa lapsille mediatuotannon strategioita ja prosesseja ja edistää median toiminnan ymmärtämistä. Tämä taas auttaa lasta arvioimaan mediasisältöjä kriittisesti sekä huomioimaan tuotosten esteettiset ja eettiset kytkennät.** Tutustukaa Miina Sillanpään elämäntarinaa ja toteuttakaa hänestä kertova näytelmä. Näytelmän voi toteuttaa nukke- tai varjoteatterina, pehmoleluanimaationa tai lasten piirroksista animoituina. Lapset voivat myös itse esittää näytelmän.

- **Mahdollisuudet osallistumiseen ja vaikuttamiseen monipuolisen sisällöntuotannon avulla vahvistavat lapsen toimijuutta ja tutustuttavat erilaisiin viestimisen tapoihin.** Leikkikää reporttereita ja haastatelkaa läheisiänne siitä, millaisin keinoin epäreiluutta voidaan vähentää. Tehtävän voi toteuttaa parityöskentelynä, jossa toinen pareista vuorollaan kuvaa, nauhoittaa tai muuten dokumentoi haastattelun ja toinen toimii haastattelijana. Katsokaa tuotokset yhdessä joko yksittäisinä pätkinä tai koostakaa erilliset videot yhdeksi reportaasiksi. Miettikää lopuksi, mitkä esitellyistä keinoista soveltuvat lapsen käyttöön eripuraisuuden vähentämiseksi.

Aleksis Kiven päivä, suomalaisen kirjallisuuden päivä 10.10.

Suomalaisen kirjallisuuden päivää vietetään kansalliskirjailijan Aleksis Kiven syntymäpäivänä 10. lokakuuta. Aleksis Kiveä pidetään ensimmäisenä suomalaisena ammattikirjailijana, joka kirjoitti teoksensa suomen kielellä. Kiven teoksilla on ollut voimakas vaikutus suomalaiseen kansallisidentiteettiin eli siihen mitä suomalaisuudesta ajatellaan ja mitä suomalaisuuteen liitetään.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

Luova ja kriittinen ajattelu tiedon hankinnassa, jäsentämisessä ja uuden luomisessa ovat keskeisiä sisältöjä monilukutaidon oppimisessa. Tärkeää on myös oppia käyttämään tietoa tarkoituksenmukaisella tavalla. Omien esitelmien ja esitysten tekeminen harjaannuttaa näitä taitoja monipuolisesti. Kun työskennellään ryhmissä, opitaan myös kuuntelemaan muiden näkemyksiä ja neuvottelemaan esityksen sisällöistä ja toteuttamistavasta. Oman tekemisen erittelyn avulla voidaan yhdessä muistella päivän teemaa ja harjoitella viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja.

- **Kuvien luokittelu ja vertailut sekä kuvien kulttuuristen ja ajallisten yhteyksien tunnistaminen edistävät kuvallisen kerronnan tapojen tunnistamista ja kuvan tulkintataitoja.** Ottakaa yhdessä tutkailtavaksi suomalaisia kuvakirjoja, joissa lapsen on helppo seurata tarinaa kuvituksen avulla. Valitse sekä varhaisia klassikoita että nykykirjallisuutta. Mikäli kirjoissa ilmenee samankaltaisia teemoja tai kuvia, voidaan vanhaa ja uutta kuvitusta tarkastella rinnakkain. Miten lapsi havaitsee aikakausien eri tyylit? Kumpi kuvitus viehättää lasta enemmän? Miksi?

Lukekaa suomalaista lasten runoutta ja heittäytykää yhdessä runojen tunnelmaan. Miten runon tunnelmaa voi kuvata visuaalisesti? Millaisia värejä, materiaaleja tai elementtejä tunnelmaan liittyy? Koostakaa tauluja, joissa runon ympärille kootaan asioita, jotka kuvastavat tulkintaanne runon tunnelmasta.

- **Digitaalinen dokumentointi tarjoaa mahdollisuuksia omalle sisällöntuotannolle, jonka parissa opitaan yhteistoiminnan taitoja sekä luovaa ongelmanratkaisua.** Selvittäkää, millaisia kulttuuritapahtumia lähiympäristössänne järjestetään Aleksis Kiven päivän kunniaksi. Dokumentoikaa vierailunne kirjastoon tai muuhun kulttuurilaitokseen valokuvaten ja videoiden. Koostakaa päivän teeman tekemisistä video editoimalla eli leikkaamalla videoon mukaan kerronnan kannalta tärkeät tapahtumat ja lisäämällä videoon musiikkia tai grafiikkaa. Videon tekeminen helpottuu, jos kuvaaminen ja videon työstäminen tehdään samalla laitteella, esimerkiksi tablettitietokoneeseen voidaan tarvittaessa liittää mikrofonin tai valaisimen.
- **Monilukutaitoiseksi oppimisessa on oleellista käsittää, miten eri tekstit esittävät ja tuottavat todellisuutta, millä välinein ja tekniikoin.** Luokaa oma tuotos - piirros, maalaus tai askartelutyö - Aleksis Kiven elämästä, valitusta teoksesta tai teoksen osasta. Harjoitelkaa kertomaan toisille tuotoksen tausta-ideasta ja valituista tekniikoista. Millaisia asioita tuotoksella haluttiin viestiä? Ymmärsivätkö muut viestin tekijän tarkoittamalla tavalla?
- **Tiedonhaun harjoitteleminen erilaisissa ympäristöissä, myös verkossa, tarjoaa mahdollisuuksia tiedon luonteen, lähdekriittisyyden, tiedon luotettavuuden ja tiedon esittämisen käsittelylle.** Tehkää Aleksis Kivestä verkkohakuja ja hyödyntäkää valmiita hakuvaihtoehtoja kuten kuva-, kartta- tai teoshakua. Voitte harjoitella hakuehtojen yhdistämistä ja testailla, millaista tietoa eri hakutuloksilla saadaan. Tällä tavoin voitte myös vertailla eri hakuehtojen välittämää tietoa. Oliko tieto ristiriitaista tai virheellistä? Mistä tietää, mikä hakutulos on luotettava? Valitkaa itseä kiinnostava aihe päivän teemasta ja luokaa monimediainen esitelmä, jonka esitätte muille. Kerratkaa, mistä hyvä esitelmä koostuu. Esimerkiksi selkeys, johdonmukaisuus ja havainnollisuus sekä erilaiset kuulijoita osallistavat tehtävät motivoivat keskittymään esitykseen.

Tutustukaa Aleksis Kiven roolihahmoihin hyödyntäen monipuolisesti eri tiedonhaun kanavia (kirjallisuus, verkkohaku ja videohaku, haastattelut). Lapset voidaan jakaa esimerkiksi seitsemään pienryhmään, josta kukin tutustuu yhteen Seitsemän veljestä -teoksen veljeksien rooliin. Luokaa pienryhmissä esitelmä, jossa roolihahmon elämäntarina kerrotaan muille. Reflektoiden oppimistanne keskustelemalla esitysten päätteeksi roolihahmojen elämästä. Millä tavoin roolihahmojen elämä poikkeaa nyt eletävästä arkielämästä? Mitä samaa tai tuttua löysitte?

Lapsen oikeuksien päivä 20.11.

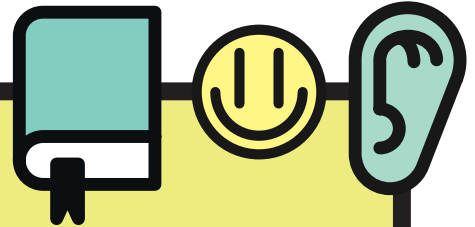
Kansainvälistä Lapsen oikeuksien päivää vietetään 20. marraskuuta. Lapsen oikeuksien päivänä muistutetaan lasten hyvinvoinnin edistämisen tärkeydestä kaikkialla maailmassa. Päivän avulla lapsen oikeuksia tehdään tunnetuksi ja huomiota kiinnitetään lasten asemaan yhteiskunnassa. YK:n lapsen oikeuksien sopimus on Suomessa voimassa lakina.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

Lapsen oikeuksiin perehtyminen, niiden käsitteleminen yhdessä sekä oman näkemyksen esiin tuominen kehittävät monipuolisesti lapsen ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja sekä kehittää osallistumisessa tarvittavia valmiuksia. Jokaisella lapsella on omat yksilölliset tarpeensa, kiinnostuksensa ja haaveensa. Lapsilla on oikeus kehittyä ja oppia olosuhteissa, jotka tukevat lapsuutta ja lapsen kehitystä juuri nyt. Omia ja toisten mielenkiintoja ja kykyjä pyritään ymmärtämään hankkimalla tietoa toisilta lapsilta sekä puntaroimalla monimuotoisen tekemisen kautta omaa osaamista.

- **Kuvallisen kulttuurin ymmärtämisessä on olennaista käsittää, millaisten ajattelumallien perustalle kuvat pohjautuvat ja millaisia arvoja ne välittävät.** Asettele erilaisia lasten kuvia nähtäväksi ja tutkailkaa niitä yhdessä. Lasten kuvina voi käyttää piirroksia, lehtikuvia, verkkohaun tuloksena löytyneitä kuvia tai vaikkapa erilaisia leluja. Pohtikaa lapsen kanssa seuraavia kysymyksiä: Mitä kuva esittää, mitä kuvassa on? Mitä lapsissa on samaa, mikä on erilaista? Millaisissa yhteyksissä lapset esitetään? Millainen kuvan tunnelma on? Mitä kuvalla halutaan sanoa? Johdattele keskustelua ikätasoisesti ja korosta, että jokainen lapsi on erilainen ja silti yhdenvertainen.
- **Kuvien ja muiden tekstien kytkeminen lasten kokemusmaailmaan ja heille tärkeisiin asioihin sekä kuvien esittäminen ja tarkastelu multimodaalisesti edistävät monilukutaidon kehittymistä.** Tuottakaa lapselle oma kuvakollaasi hänelle tärkeistä ja merkityksellisistä asioista soveltaen erilaisia välineitä ja tekniikoita. Lasten kanssa voidaan taiteilla ja tallentaa kuvauksia, joista koostetaan yksi yhtenäinen teos. Osallistakaa myös lapsen huoltajat mukaan esimerkiksi pyytämällä heitä tuomaan valokuvia lapselle tärkeistä leluista, paikoista ja ihmisistä. Asettakaa kollaasit näkyviin ja palatkaa muis-telemaan sekä tärkeitä asioita että kollaasin tekemisen prosessia. Mitä kollaasi kertoo lapselle tärkeistä asioista?
- **Moninaisten toimijaroolien kokeileminen itseilmaisuuissa ja yhteisessä tekemisessä kasvattavat lasta monipuoliseksi viestijäksi.** Ohjeista lapsia haastattelemaan toisiaan ja nimeämään asioita, joita he osaavat ja jotka ovat heille tärkeitä. Mitä tykkäät tehdä? Missä olet hyvä? Näytä! Haastattelut voidaan videoida, taltioida tallentavalla mikrofonilla tai ne voidaan kirjata ylös. Jos haastattelut videoidaan, lapset voidaan jakaa pienryhmiin ja antaa jokaiselle vuorollaan eri tehtävä: haastattelija(t), kuvaaja(t) ja haastateltava(t). Katsokaa kaikkien haastattelut ja jutelkaa, miltä haastateltavana oleminen tuntui, oliko omaa osaamista vaikea sanoittaa tai oliko osaamisessa ja kiinnostuksessa suuria eroja muihin verrattuna?

- **Mainosten välittämät kuvaukset muokkaavat käsitystä ihmisistä, yhteiskunnasta ja välittävät arvoja ja asenteita, joiden tunnistaminen on osa monilukutaitoiseksi oppimista.** Tehkää yhteiskunnallinen mainos lapsen oikeuksista. Tutustukaa tausta-aineistoina lapsille koostettuihin tietopaketteihin lapsen oikeuksista. Tehkää omanlainen mainos, joka informoi lapsille tärkeistä oikeuksista ja niiden velvoittavuudesta. Työn voi toteuttaa pari- tai ryhmätyönä ja toteutuksessa voidaan soveltaa useita erilaisia tekniikoita, lavastuksia, näyttelemistä tai askartelua. Pohtikaa lopuksi, miten valmiit mainokset edistävät lasten oikeuksia. Näin lapset oppivat arvioimaan kriittisesti mainonnan vaikutuspyrkimyksiä ja harjaantuvat toiminaan tekstiympäristössä, joka koostuu sanoista, kuvista ja äänistä.
- **Ruohonjuuri-sarjakuvan avulla opitaan kuvanlukutaitoa ja kerrontaa, tarinallisuutta ja tiedonvälittämistä sekä vuorovaikutustaitoja. Ruohonjuuri-sarjakuvan alkuperäinen tarkoitus on ollut välittää tietoa lukutaidottomissa yhteisöissä. Se ei perustu kirjoitetulle tai välttämättä edes yhteiselle kielelle, vaan informoi asiasta neljän kuvan avulla.** Tutustukaa lapsen oikeuksiin pienryhmissä ja keskustelkaa sitten yhteisesti lasta askarruttavista asioista. Mistä asiasta he haluavat kertoa toisille lapsille, että aikuisille? Mitä uutta lapsen oikeuksiin tutustuminen opetti? Miten hyvin lapsen oikeudet toteutuvat maailmassa, että Suomessa? Ohjaa lapsia sen jälkeen tekemään oma ne-liruutuinen sarjakuva, jonka kautta he kertovat itselleen tärkeän viestin. Pyydä lapsia ensin hahmottelemaan oma tarina paperille. Kehota heitä sitten kertomaan oma idea pienryhmässä, jossa aiheeseen tutustuttiin. Tällä tavoin lapset voivat testata, miten hyvin heidän ideansa välittää halutun viestin ja onko ilmaisua syytä tarkentaa tai korjata. Esitelkää valmiit tuotokset kaikille.

Ruotsalaisuuden päivä, svenska dagen 6.11.

Ruotsalaisuuden päivää on vietetty 6.11. jo vuodesta 1908 kuningat Kustaa II Adolfin kuolinpäivän muistoksi. Almanakkaan juhlapäivä on merkitty liputuspäiväksi vuodesta 1979 ja tätä seuraavana vuonna käyttöön vakiintui nimi Svenska Dagen. Päivän tarkoituksena on vahvistaa ruotsinkielisten yhteenkuuluvuudentunnetta ja huomioida Suomen kaksikielisyyttä. Suomenruotsalaisia kirjailijoita kuten Tove Janssonia, Sakari Topeliusta, Edith Södergrania ja J.L. Runebergia juhliitaan ja Modersmålets sånglaulua lauletaan.

Yhdessä toimiminen moninaisten viestien maailmassa asettaa yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot tärkeään asemaan monilukutaidon oppimisessa. Kuuntelun, oman vuoron odottamisen sekä omien mielipiteiden ilmaisun taitoja harjoitellaan leikkisästi lasten kanssa. Sanattoman viestinnän avulla voidaan ylläpitää vuorovaikutusta, osoittaa hyväksyntää sekä ohjailla lapsiryhmän toimintaa. Kirjallisiin ja kuvallisiin teksteihin tutustuminen kehittää taas kielen tuntemusta ja erilaisten viestien tulkintataitoja. Ruotsinkieliseen lastenkirjallisuuteen tutustuminen kehittää myös kulttuuritietoisuutta ja lisää ymmärrystä kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistä.

- **Tutustuminen kieliin ja kulttuureihin kasvattajan tarjoamien puhuttujen viestien avulla edistää kulttuurista ymmärrystä.** Istukaa piirissä ja tervehtikää toisia vuorotellen ruotsiksi "Hej" tai "Hej på dig". Aikuinen ohjaa katsellaan vuorojen vaihtumista. Leikkiin voi lisätä liikettä, jolloin vuorossa oleva lapsi nousee tervehtimään toista lasta, lapsia voi myös ohjata kätelemään toisia tai vilkuttamaan paikalta tervehtiessä. Leikkiin voidaan lisätä muita ruotsinkielisiä tervehdyksiä tai sanoja, esimerkiksi "God dag" ja "Adjö" ovat helppo pienenkin lapsen lausua.
- **Pelillisuus edistää oppimisen iloa, loogista ajattelua ja oivaltamista.** Leikkikää noppaleikkiä. Päättäkää kullekin nopan lukemalle tapa liikkua. Esimerkiksi 1.) hoppa - hyp-pää, 2.) sitt - istu, 3.) stå - seiso, 4.) klappa - taputa, 5.) stampa - tömistelee, 6.) snurra - pyöri. Heittäkää noppaa ja toimikaa nopan lukeman mukaisesti. Aikuinen kasvattaja voi omalla esimerkillään ohjata lapsia toimimaan ruotsinkielisten kehotusten mukaan. Voitte yhdistää harjoitukseen myös ruotsinkielistä musiikkia ja liikkua sovitusti musiikin tauottua.
- **Monilukutaidon opettamisessa käsitellään monipuolisesti kulttuurisesti moninaisia tekstejä, jotta lapsen ymmärrys ympäröivästä maailmasta ja itsestä sen osana lisääntyy.** Tutustukaa ruotsalaiseen lastenkirjallisuuteen ja valitkaa joukosta omia suosikkijanne. Päättäkää sitten yhteisesti, mikä alkujaan ruotsinkielinen suomenkielelle käännetty teos otetaan lasten kanssa tarkempaan tarkasteluun. Lukekaa kirjaa ja pohtikaa, millaisia ruotsalaisuuteen liittyviä asioita tarinassa oli? Poikkeavatko ne jollain tavoin suomalaisuudesta, millä tavoin? Entä mitä yhteisiä kulttuurisia piirteitä tai tapoja löydätte? Pohtikaa kirjan kulttuurikuvausta myös suhteessa muihin kulttuureihin. Mitä tuttua ja mitä uutta kirjoissa kenellekin oli? Voitte myös etsiä ja tutkailla suomalaisia teoksia jotka on kirjoitettu ruotsiksi ja käännetty suomeksi.

Kootkaa tarkasteltavaksi myös alkujaan ruotsalaisia kuvakirjoja, jotta lapset pääsevät tutustumaan tarinaan kuvituksen avulla. Ohjaa lasten havainnointia ja ylläpidä vuoropuhelua. Millaisia hahmoja tarinoissa seikkailee? Millaiseen ympäristöön tapahtuvat sijoittuvat? Entä mitkä tuttujen hahmojen ja paikkojen alkuperäiset ruotsinkieliset nimet mahtavat ovat? Voitte myös ideoida hahmoille ja paikoille uusia itsekeksittyjä nimiä.

- **Hyvä elokuva viihdyttää ja tarjoaa välineitä maailman käsitteellistämiseen ja oman identiteetin vakiinnuttamiseen.** Valitkaa katsottavaksi televisio-ohjelma tai elokuva, jonka avulla tutustutte ruotsalaiseen tai suomenruotsalaiseen kulttuuriin ja kieleen. Lapset pystyvät tunnistamaan kulttuurisia viittauksia paremmin, jos heidän kanssaan käsitellään päivän teemaa ennen elokuvan katsomista. Mikä lapsille oli entuudestaan tuttua, entä mikä heitä yllätti? Keskustelkaa etukäteen myös niistä teemoista, joita elokuvassa ilmenee, mutta jätä tilaa lapsen ihmettelylle ja oivalluksille. Elokuvan katsomisen jälkeen elokuvakokemusta voidaan käsitellä yhteisesti tai pienryhmissä. Mitä lapset oppivat ruotsalaisuudesta tai suomenruotsalaisuudesta? Entä mitä elokuvan keronnasta, äänimaailmasta ja tehokeinoista?
- **Lasten monipuolinen ja yhteisöllinen sisältöjen tuottaminen tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen tutustuttaa erilaisten sovellusten tarkoituksenmukaiseen käyttöön ilmaisun välineenä.** Hyödyntäkää animaatiotekniikkaa oman ruotsalaisuuteen liittyvän

lyhytelokuvan teossa. Mitä lapsille tulee ruotsalaisuudesta mieleen – millaiset asiat heille edustavat ruotsalaisuutta? Tutustukaa päivän teemaan ja miettikää sitten pienryhmissä, millaisen animaation haluatte tehdä: mitä tarinassa tapahtuu ja ketkä elokuvassa esiintyvät, miltä hahmot ja tapahtumien puitteet näyttävät sekä miten elokuva alkaa ja millainen loppu sillä on. Elokuvan teko vaatii monenlaista valmisteluita ja osaamista, pyri tarjoamaan jokaiselle lapselle mielekäs tapa osallistua animaation tekoon. Kun animaatiot ovat valmiita, järjestäkää elokuvanäytös.

Ihmisoikeuksien päivä 10.12.

Kansainvälisen ihmisoikeuksien päivän keskiössä ovat vapaus, rauha ja oikeudenmukaisuus. Kaikilla ihmisillä on ihmisoikeudet tasavertaisesti, universaalisti ja jokaiselle tulee taata ihmisarvoinen elämä. Ihmisoikeuksien avulla pyritään estämään erottelut sukupuolen, ihonvärin, yhteiskunnallisen aseman tai muiden vastaavien seikkojen perusteella sekä edistämään mielipiteen- ja sananvapautta. Ihmisoikeuksiin liittyy olennaisesti niihin liittyvät velvollisuudet: toisten ihmisten oikeuksien kunnioittaminen sekä niiden ihmisten suojeleminen ja tukeminen, joiden oikeuksia on loukattu. Tämä edellyttää solidaarisuuden osoittamista kaikkia ihmisiä kohtaan.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

Jokaisen lapsen elämä on arvokas ja merkityksellinen. Havainnot oman arjen tärkeydestä auttavat ymmärtämään ja kunnioittamaan myös toisten ihmisten elämän arvokkuutta. Dokumentoinnin avulla lapsen kokemuksia voidaan tehdä näkyväksi ja kertoa heidän elämäntarinaansa. Dokumentointi kuvastaa aikuiselle lapsen maailmaa ja ajatuksia. Arjen tilanteiden yhteinen muistelu tarjoaa aineksia lapsen identiteetin kehitykseen.

- **Lapsen arkea tehdään merkitykselliseksi muistelemalla yhdessä mielipaikkaan liittyviä kokemuksia ja tunteita. Samalla rakennetaan lapsen identiteettitarinaa.** Anna lapselle mahdollisuus tallentaa mielipaikkojaan kuvaten. Selvitä, mitkä tilat ja paikat ovat lapselle mieluisia, missä hän löytää itselleen kivaa tekemistä ja missä on mukava olla. Lapsi voi tallentaa kuvia mielipaikoistaan myös kotioloissa. Laittamalla kuvat esiin voidaan osallistua lapselle tärkeän tarinan esittämiseen ja muotoilemiseen sekä hyödyntää niitä toiminnan suunnittelussa.

- **Tarinankerronta on tapahtumien muuttamista sanalliseen muotoon puhuen tai kirjoittaen, visuaalisesti kuvaten tai näitä yhdistellen. Myös kehon liikkeiden avulla voidaan kertoa tarinoita.** Henkilökohtaista eli personoi erilaisia tekstejä vaihtamalla kuvitteellisten hahmojen nimeksi lasten nimet. Oman nimen kuuleminen on lapselle tärkeää. Lapsen nimi voidaan vaihtaa tuttuihin loruihin, runoihin ja lauluihin tai niitä voidaan kehitellä alusta saakka itse. Tarinoita voidaan saduttaa yhdessä aikuisen kirjaamana, tehdä itse satukirja kuvittamalla se eri tekniikoin tai toteuttaa lapsen tarina video- tai digitarinana. Roolituksella aikuinen voi tukea lapsen identiteetinkehitystä kuvaamalla lasta voimauttavasti sekä sanoin että kuvin. Nauttikaa valmiista esityksistä yhdessä.
- **Tarinoiden avulla on kautta aikojen välitetty tietoa, viihdytetty ja siirretty tärkeää kulttuuriperintöä sukupolvelta toisille. Tarinallisuuden avulla voidaan tutustua erilaisiin teksteihin, arvioida ja arvottaa niitä sekä rohkaista lasta monipuoliseen itseilmaisuun.** Valitse tarinaksi jokin lapsille tuttu perinteinen satu, mutta muuta henkilöiden sukupuolet keskenään ja lue satu sellaisenaan läpi. Voit myös kehitellä henkilöille uudenlaisia ominaisuuksia ja luonteenpiirteitä tai muuttaa muita sadun yksityiskohtia, miljöötä tai loppuratkaisua. Pyydä lapset kuuntelemaan satu tarkoin ja arvioimaan, onko sadussa jotain poikkeavaa. Tarjoa lapsille mahdollisuus kertoa ja perustella mielipiteensä, kun he tunnistavat eroavaisuuksia perinteiseen tarinaan. Tuntuuko tarina mahdolltomalta, miksi? Onko kertomuksen tytöillä ja pojilla samat mahdollisuudet toimia, miksi tai miksi näin ei ole? Keskustelkaa lopuksi, onko lapsilla omakohtaisia kokemuksia siitä, että tyttöjä ja poikia kohdellaan eri tavoin. Muistuta, että jokaisella on perusoikeus olla joutumatta syrjityksi eikä sukupuolia tule kohdella eriarvoisesti.
- **Uutisreportaasien tekeminen opettaa lapselle tiedonhaun perusteita, tiedon soveltamista ja yhdistämistä sekä vastuullista tiedon esittämistä.** Tehkää ihmisoikeuksista omat uutiset. Käsitelkää ihmisoikeuksien keskeisiä teemoja lapselle ymmärrettävällä tavalla ja päättäkää sitten, mitä lapset haluavat kertoa niistä muille. Kerro tämän jälkeen uutisten teosta: selitä että uutistenlukijoiden lisäksi uutisten tekoon tarvitaan ainakin kuvaaja, äänittäjä, maskeeraaja ja haastattelija. Kysy lasten mielipidettä siitä, millaisessa roolissa he toivovat olevansa ja jaa lapset pienryhmiin tämän perusteella. Lapset voivat tallentaa uutislähettykset tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen tai uutiset voidaan esittää pienoisenäytelminä. Mitä lapset oppivat ihmisoikeuksista, että uutisten tekemisestä tiedollisen tarinan välittäjänä?
- **Kartanlukutaito perustuu ympäristön kuvalliseen hahmottamiseen ja ympäristössä suunnistamiseen.** Tutustukaa ihmisoikeuksiin lapselle tutuin käsittein ja valitkaa niistä muutama tarkempaan käsittelyyn. Tehkää yhdessä lapselle tutusta paikasta kartta ja pohtikaa, millaisia oikeuksia paikkoihin voi liittyä, esimerkiksi millaisissa paikoissa toteutuu lapsen oikeus vapaa-aikaan, leikkiin, itsensä ilmaisuun tai koulutukseen. Voitte myös hyödyntää tutusta alueesta valmista karttaa, ja pohtia millaisia oikeuksia liittyy esimerkiksi leikkipuistoon, kirjastoon tai kouluun. Tuliko esiin paikkoja, joissa ihmisoikeuksia loukataan, että korostuiko kartassanne jokin ihmisoikeus? Mistäköhän se mahtoi johtua?
- **Karttapalvelut auttavat lasta hahmottamaan omaa elinympäristöä, etäisyyksiä ja maastoa, mutta sen lisäksi karttojen avulla voidaan tarkastella kulttuuriin, ihmisiin, politiikkaan ja talouteen liittyviä tekijöitä.** Tutustukaa ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen lasten versioon. Laadi tai tehkää tämän jälkeen yhdessä maailmankartta tai hyödyntäkää valmista karttaa. Jaa lapset pienryhmiin, jossa he työstävät toisten tehtäväksi yhden tehtävän ihmisoikeuksien toteutumisesta tai niiden loukkauksista eri puolella maailmaa. Ohjaa ja tue lapsia monipuoliseen työskentelyyn. Keskustelkaa lopuksi, miltä ihmisoikeuksien toteutuminen näyttää kartalla.

Jean Sibeliuksen päivä, suomalaisen musiikin päivä 8.12.

Jean Sibeliuksen syntymäpäivänä vietetään myös suomalaisen musiikin päivää. Sibelius on Suomen arvostetuimpia säveltäjiä ja hänen musiikkinsa on ollut merkittävä suomalaisen kansallisen identiteetin määrittäjä. Sibelius kuoli 91-vuotiaana vuonna 1957. Hänen kunniakseen Helsinkiin on pystytetty Sibelius-monumentti vuonna 1967. Sibeliuksen koti Ainola on kansainvälisesti tunnettu kotimuseo Järvenpäässä.

IDEOITA JA ILOA MONILUKUTAIDON OPPIMISEEN

Monilukutaitoinen hankkii, yhdistää, muokkaa ja esittää omalla viestinnällään omia tulkintojaan erilaisista teksteistä. Monilukutaidossa monimuotoisten tekstien parissa työskentely, myös tieto- ja viestintäteknologiaa soveltaen, edistää ajattelun- ja tiedonhallinnan taitoja. Monilukutaidon oppimisen yhteydessä pohditaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä.

- **Luonnon hyödyntäminen monilukutaidon oppimisympäristönä sekä lapsen itseilmaisun tukeminen tarjoavat mahdollisuuksia esteettisten ja eettisten kysymysten käsittelemiselle.** Suomalainen luonto ja metsä innoittivat Sibeliuksen työskentelyä. Tutustukaa Sibeliuksen musiikkiin ja tehkää retki lähimetsään ja tutustukaa luontoon katsellen maisemia, kuunnellen metsän ääniä, haistellen, tunnustellen ja ihmetellen metsää. Rohkaise lapsia esittämään havainnoistaan lisäkysymyksiä. Kerätkää maahan pudonneita risuja ja käpyjä ja hyödyntäkää ne myöhemmin taiteilussa. Luokaa omintakeisia taideteoksia ja kuunnelkaa samalla Sibeliuksen musiikkia. Millaisia uudelleen tulkintoja ja esityksiä Sibeliuksen musiikki kirvoitti?
- **Lapsi oppii tanssin avulla kehonhallintaa sekä kehon- ja tunteenilmaisua. Kannusta lasta ilmentämään musiikin nostattamia tunteita myös ilmeillä ja eleillä.** Kuunnelkaa Sibeliuksen musiikkia - millaisia tunnelmia se välittää, entä millaisia tunteita se nostattaa? Tanssikaan Sibeliuksen tahtiin ja tallentakaa tanssinne. Rohkaise lasta luovaan itseilmaisuuun ja kannusta tilankäyttöön. Katsokaa tallenne yhdessä jälkikäteen ja pohtikaa, onnistuitteko kehonilmaisulla viestimään musiikin synnyttämiä tunteita ja tunnelmia.
- **Kuvien ja symbolien ymmärtäminen edellyttävät monilukutaitoa: on osattava tuottaa ja viestiä merkityksiä ymmärrettävästi ja myös tulkita kuvallista tietoa oikein.** Tuottakaa pienryhmissä eri tekniikoin symboleita, jotka viittaavat erilaisiin tapoihin tuottaa ääniä tai tehdä musiikkia. Miltä esimerkiksi legopalikan taputtelu patteriin kuulostaa tai mikä symboli kuvastaa hentoa kilinää? Entä miltä kuulostaa vesipisaroiden tippuminen tai hiekan lakaiseminen? Keskustelkaa symbolien merkityksestä viestinnässä ja työstäkää symbolit kuvakorteiksi, joiden avulla voidaan musisoida.

- **Merkkihenkilön elämäntarinaa tutustumalla harjaannutaan käsittelemään erilaisia tekstejä ja arvioimaan niiden välittämää tietoa. Myös taidot tiedon esittämisessä ja jakamisessa vahvistuvat.** Kerro työskentelyn taustaksi Jean Sibeliuksen elämästä ja päivän merkityksestä. Jean Sibelius esiintyi aikanaan Suomen 100 markan setelissä ja nyttemmin kahden euron erikoisrahassa. Tutustukaa rahojen kuviin ja tarinoihin kuviin taustalla verkkohaun ja kirjallisuuden avulla. Suunnitelkaa kansallissäveltäjämme kunniaksi oma raha hyödyntäen monenlaisia materiaaleja ja merkkejä. Tue lapsia kertomaan oman rahan tarina muille.

Tutustukaa eri tietolähteiden kautta Sibeliuksen elämään – missä pieni Jean leikki lapsena, entä missä nuori mies opiskeli tai työskenteli? Mihin Sibelius perusti kotinsa ja missä vietti elämänsä viimeiset vuodet? Piirtäkää pienryhmissä kartta, johon liitätte lyhyin muistiinpanoin säveltäjän keskeisiä elämäntapahtumia. Esitelkää karttaesitykset muille. Kiinnittäkää huomiota muistiinpanojen yhteneväisyyksiin ja eroavaisuuksiin. Keskustelkaa lopuksi, millainen kuvaus esitysten kautta rakentui kansallissäveltäjämme elämästä.

Kerro lapsille omin sanoin Sibeliuksen elämästä ja kokoa oppimisen tueksi myös materiaali, jonka avulla lapset voivat itse tutustua säveltäjän elämään. Hyödynnä kirjoja, lehtikuvia, videoita ja musiikkia. Keskity kuvailemaan Sibeliuksen elämää hänen perheensä ja ystäväpiirinsä kautta. Pyydä lapsia kertomaan oma versionsa Sibeliuksen elämästä. Avusta kerrontaa esittämällä tarinaa eteenpäin vieviä kysymyksiä kuten mitä sitten tapahtui, kenen kanssa tai minkä vuoksi hän niin teki. Tallenna lasten kertomus ja nauttikaa lopuksi yhdessä tarinoista. Lapset voivat myös kuvittaa säveltäjän elämäntapahtumia ja liittää kuvat kuunnelman osaksi tieto- ja viestintäteknologiaa soveltaen. Tarinat voidaan edelleen jatkojälöstä näytelmiksi tai musiikkiesityksiksi.

